

ARH Diss. B-26572

TARTU RIIKLIK ULIKOOL
üldise ajaloo kateeder

ITAALIA KOMMUNISTLIKU PAR-
TEI VOITLUS MONOPOLIDE VAS-
TU, RAHU, DEMOKRAATIA JA SOT-
SIALISMI EEST (1957 - 1961).

Diplomitöö

RAUS, ANDRES

ajaloo osakond

V kursus

Juhendaja dots. L. ROOTS

Tartu Ülikooli Kirjanduskeskus
ARHIIVKOGU

Tartu 1962

S I S S E J U H A T U S

Kaasaja tähtsaimaks maailma-ajalooliseks sündmuseks on sotsialistliku maailmasüsteemi, mis muutub inimühiskonna otustavaks teguriks, tekkimine ja areng. Ajalooliselt tähtsusest teiseks sõjajärgse perioodi sündmuseks on koloniaalorjuse süsteemi purunemine rahvusliku vabastusliikumise surveel.

Kommunistlike ja töölispartei esindajate nõupidamise avalduses (november 1960) öeldakse: "Meie ajastu, mille peamiseks sisuks on kapitalismilt sotsialismile üleminek, mis algas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniga, on kahe vastandliku ühiskonnasüsteemi võitluse ajastu, sotsialistlike revolutsioonide ja rahvusliku vabastuse revolutsioonide ajastu, imperialismi kokkuvarisemise ja koloniaalsüsteemi likvideerimise ajastu, üha uute rahvaste sotsialismi teele asumise, kogu maailmas sotsialismi ja kommunismi võidulepääsu ajastu."¹

Kahe süsteemi võistluse ja võitluse olukorras, jõudude vahekorra üha suurema muutumisega sotsialismi kasuks on saanud kapitalismi üldkriisi uus etapp, mida iseloomustab imperialismi kõigi vastuolude järsk teravnemine. Sõjajärgse perioodi tingimustes võitlevad kapitalistlike maade kommunist-

1

Moskvas 1960. a. novembris toimunud kommunistlike ja töölispartei esindajate nõupidamise avaldus.
Kaasaja teoreetilise probleemi, Tallinn 1961, lk. 33.

ja 1960-1961. Jaotuse aluseks on võetud Itaalia KP kongressid: VIII (dets. 1956) ja IX (jaan.-veebr. 1960). Peatükkides on käsitletud nende kongresside tegevust ja seisukohti ning analüüsitud võitlust, mis käis kongressi otsuste elluviimise eest.

Suurt tähelepanu olen töös pühendanud töölisklassi majanduslikule võitlusele. "Taotledes elutingimuste parandamist, kasvab töölisklass ühes sellega nii moraalselt kui ka vaimselt ja poliitiliselt, muutub võimelisemaks teostama oma suuri vabaduseesmärke."³

Seepärast olen püüdnud näidata kommunistide praktilist võitlust, mis väljendub tegevuses ametiühingutes ja progressiivsete ametiühingute koondise Itaalia Üldise Töökonföderatsiooni (IÜTK)⁴ juhatuses. Seepärast olen püüdnud näidata IÜTK-i tegevust ning käsitleda tähtsamaid streike ja väljaastumisi, mis toimusid tema juhtimisel.

Poliitilist võitlust olen katsunud käsitleda tihedalt seotuna majandusliku võitlusega, nii nagu see on omane Itaaliale. Erilist tähelepanu on siin pööratud fašismivastasele väljaastumisele 1960.a. suvel ning kommunistide võitlusele töölisklassi ühtsuse eest.

Põhiallikana olen kasutanud Itaalia Kommunistliku Partei (IKP) VIII ja IX kongressi materjale⁵: partei peasekretäri P. Togliatti aruandeid, IKP Keskkomitee ja Keskkontrollkomis-

3 Lenin, Majanduslik ja poliitiline streik, Teosed, 18.kd., lk. 66.

4

IÜTK - Itaalia Üldine Töökonföderatsioon.

5 Материалы VIII съезда Итальянской коммунистической партии (Рим, 8-14 декабря 1956 года), т. 1957

IX съезд Итальянской коммунистической партии (Рим, 30 сентября - 4 февраля 1960 г.), т. 1960.

joni aruandeid, kongresside poliitilisi resolutsioone ja programmavaldusi, kus on kõrgel teoreetilisel tasemel antud Itaalia tegelikkuse ning rahvusvahelise olukorra analüüs, val-
gustatud partei tegevust ning väga konkreetselt määratud partei edaspidise töö põhijooned.

Väärtuslikuks materjaliks on ka Itaalia Kommunistliku Partei juhtivate tegelaste (B. Manzocchi, M. Scoïmarro, L. Longo jt.) artiklid, peamiselt ajakirjast "Труды и жизнь" (1959-1961), samuti ka ajakirjadest "Вопросы истории" ja "Коммунист", mis käsitlevad põhili-
selt teatud küsimusi maa arengus või jooksvat olukorda parteis.

Sõjajärgse Itaalia majanduspoliitika huvitav analüüs on antud B. Manzocchi raamatus "Itaalia majanduspoliitika põhi-
jooni"⁶, kus aga käsitus jõuab lõpule 1959.aastaga.

Itaalia sisepoliitilise olukorra lühike sisukas analüüs ning Itaalia töölisliikumise olukorra näitamine 1960.a. - sel-
les on IÜTK-i peasekretäri kommunist A. Novella brošüüri⁷ väärtus. Suurt tähelepanu pühendab selle autor ametiühingute tegevusele.

Eraldi tuleks ära märkida I.M. Petranovitši raamatut "Tööpuudus ja töötajate olukord Itaalias"⁸, kus laialdast käsit-
lemist on leidnud ka tööliste võitlus tööpuuduse vastu.

Töös olen kasutanud ka meie jooksvat perioodikat, peami-
selt ajalehti "Стрелба" ja "Rahva Häääl". Kasutatud kirjan-
duse täielik nimekiri on ära toodud töö lõpus.

6 Маньочки Б., Очерки экономической политики Италии, М. 1961.

7 Новелла А., Борьба рабочих Италии, М. 1961.

8 Петранович И. И., Безработица и нерациональное производство Италии, М. 1961.

I peatükk

ITAALIA MAJANDUSLIK JA POLIITILINE OLUKORD

PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA

Teine maailmasõda, mille keerisesse Itaalia paiskas fašism, tõi maa majandusele tohutut kahju, mida hinnatakse 3500 milrd. liirile¹. Üle 3,5 miljoni perekonna jäi peavarjuta, purustati 6400 km raudteeliini jne. Sõjaliste purustuste tagajärjel vähenes tööstusliku tootmisaparaadi väärtus 1945. aastaks 1939.a. võrreldes 20% võrra², tööstustoodang aga saavutas 1946.a. kõigest 50% sõjaeelsest tasemest. Peale selle oli ka olemasolev tootmisaparaat äärmiselt kulunud, toorainetarud aga puudusid.

Monopolistliku kapitali täiesti kõikuvad positsioonid taastati 1947.a. lõpuks.

Monopolide vägivald maa majanduslikus ja poliitilises elus on tingitud tootmise ja kapitali kõrgest kontsentratsioonist. Nii on keemiatööstuses ametlike andmete järgi 5 tuhat väikefirmat, kelle ühine majanduslik potentsiaal on tunduvalt madalam ühe ainsa ühenduse "Montecatini" majanduslikust potentsiaalist³. Viimatimainitud ühendus toodab 75%

1 Курманли Ф., По итогам войны — В Риме некая норма 1949, 1959
2 Петранович, к. 135.

3 Суреншарро М., Борьба против монополии в Италии.
"Проблемы мира и социализма" 1959 № 8, 41.

väävelhapest, ammoniaagist ja keemilistest väetistest, 90% sünteetilistest, orgaanilistest, värvainetest, 100% mõningaid tooteid, mis on farmatseutilise tootmise aluseks jne.

Samasugune on lugu ka teistes tootmisharudes: 36 tuh. tekstiilfirmat on näiteks sõltuvuses gruppidest, kes monopoli-seerivad kedruse, elektrienergia ja värvainete tootmist; 6 tuh. nahatootmisettevõtet sõltub koondisest "Ledaga", kes varustab neid ettevõtteid parkimisainetega; toiduainetetööstuses on 70 tuh. firmat allutatud monopolistlikele ühendustele, kes kontrollivad suhkru, konservide jt. toiduainete tootmist.

Üks monopolistlik grupp või selts kontrollib 75% (1953)⁴ autode ja 90% kuullaagrite tootmist. Samal ajal kontrollivad 3-5 ühendust 95% mootorrataste, 100% seatina, 100% vase, 95% hüdroturbiinide, 95% diiselmootorite, 85% malmi, 80% terase tootmist.

0,3% üle 1000 töölisega tööstusettevõtte peale tuleb 31% tööstustöölisi. Tohutuid mõõtmeid saavutas ka kapitali tsentralisatsioon: 1953.a. oli 180 seltsi käes 73% aktsiakapitalist maal⁵.

Monopolistlik kapitalism on Itaalias võtnud kapitalismi üldkriisile omase riiklik-monopolistliku kapitalismi vormi. Riiklik-monopolistliku kapitalismi olemas peitub kapitalismi hiiglajõu ja riigi hiiglajõu ühendamises üheks mehhanismiks⁶, kusjuures riik on alluvas seisundis monopolistliku kapitali suhtes.

⁴ 1956.a. 92% vt. *Экономика капиталистических стран во время второй мировой войны. Статистический сборник*, № 1959, лк. 395.

⁵ *Васильков М.П., монополизм в капиталистических странах*, № 1959, лк. 16-17.

⁶ vt. *Ленин, В.И., война и революция*, *Тезисы* 24. к., лк. 371.

"Finantsoligarhia huvides rakendab kodanlik riik mitmesuguseid reguleerimisabinõusid, riigistab üksikuid majandusharusid. Maailmasõjad ja majanduskriisid, militarism ja poliitilised vapustused on kiirendanud monopolistliku kapitalismi ümberkasvamist riiklik-monopolistlikuks kapitalismiks"⁷.

Riiklik-monopolistliku kapitalismi arenemine on vastuoluline nähtus. Ühelt poolt on ta ülesandeks mobiliseerida kõik majanduslikud, poliitilised ja ideoloogilised tegurid kapitalistliku korra eluea pikendamiseks; teiselt poolt valmistab ta objektiivselt ette tulevase sotsialistliku ühiskonna materiaalsel baasi, ajab veelgi teravamaks kapitalismi üldkriisi.

Riiklik monopolistlik sektor on saanud Itaalia majanduses suure tähtsuse. Järgnev tabel näitab riigi poolt kontrollitavate ettevõtete osa üldrahvuslikus tootmises (%-des):⁸

Elektrienergia	26
Metaan	95
Nafta	22
Teras	54
Malm	85
Laevaehitus	
tootmisvõimsus	75
faktil. tootmine	61
Mootorid	35
Elektrotehnika	16
Autod	12

⁷ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn 1961, lk. 24.

⁸ Пеганов А., Роль государственных предприятий в экономическом развитии Италии, "Продвижение науки и техники", 1961, № 8, lk. 82.

Tsement	11
Tööstussisseadad	4
Teenuste sektor	
Raadio ja televisioon	100
Telefon	100
Õhustransport	100
Meretransport	13

Riiklik-monopolistlik suund tekkis tunduval määral laialdase rahalise toetuse tagajärjel eramonopolidele ning riiklike ettevõtete vahetu loomise teel. Kuid tema tekkimise peamiseks põhjuseks oli abi osutamine monopolidele, kes sattusid pankrotiohtu. Sellest ongi tingitud asjaolu, et absoluutse enamuse riiklik-monopolistlikus sektoris moodustavad ettevõtted, millest võtab osa riik.

Riigi osavõtt mitmesugustest riiklik-monopolistlikest ettevõtetest on erinev. Ta võib olla täielik, osaline või minimaalne. Viimasel juhul ei suuda riik kontrollida ettevõtte tegevust.

Riigi osavõtt riiklik-monopolistliku sektori ettevõtetes on erakordselt kasulik nende ettevõtete aktsiate valdajatele, kuna kogu risk ning võimalikud kahjud langesid maksumaksjate õlgadele. Seejuures on eramonopolistlik ja riiklik-monopolistlik sektor omavahel tihedalt seotud ärisidemetega. Suurt osa etendab ka nende juhtide isiklik ühendus - "Itaalia Tööstuse Konföderatsioon" ("Confindustria")⁹.

Kõige selle tagajärjel on riigi kontroll rikklik-monopo-

⁹ *Manufoaktur, Oepku, lk. 182-183.*

listliku süsteemi üle kaunis sageli formaalne, tema faktilisteks juhtideks on aga erakapitalistlike gruppide, selliste, nagu "Edison", "Societa Adriatica di Electricita" jt. elektrienergeetikatööstuses, "Montecatini" ja "Pirelli" keemiatööstuses, "Italcementi" ehitusmaterjalide tootmises, "IFI-FIAT" ja "Olivetti" masinaehitustööstuses, "SNIA-Viscosa" kunstkiutootmises, juhid.

Isegi nende monopolide nimetustes kohtame me nende pere-meeste või suuraktsionäride nimesid¹⁰. Need on Olivetti, Pirelli, Agnieli, Volpi, Falk jt. Üldse on 50 perekonda, kes käsutavad era- ja riiklikke monopole, nende kaudu aga ka kogu maad. Nimelt nendele perekondadele allub riigimasin, Itaalia valitsus.

Itaalia tööstuse sõjajärgset arengut võib jagada kahte faasi. Esimeste sõjajärgsete aastate käigus taastati lihtsalt põhikapitali, mis oli tugevasti kulunud ning osaliselt purustatud Teise maailmasõja tules. Edaspidi, tugeva konkurentsi surve välisturgudel, olid monopolid sunnitud pöörama suurt tähelepanu tootmise organiseerimisele ja tehnilistele ümberkorraldustele. Käesoleval ajal on Itaalia tööstustoodangult 7. koht kapitalistlikus maailma peale USA, SFV, Suurbritannia, Prantsusmaa, Jaapani ja Kanada.

Itaalia on arenenud industriaal-agraarmaa, mille rahvusliku tulu suurem osa tuleb tööstusest, kõigepealt rasketööstusest. Juhtival kohal on masinaehitus, mis 1957.a. oli esikohal töötajate arvult (21%), puhastoodangu väärtuselt (27%)

¹⁰ *Техпаробир*, lk. 136-137.

ja osavõtus ekspordist (26%)¹¹. Keemiatööstuses on peaaegu 4 korda vähem töölisi ja teenistujaid kui masinaehituses, kuid ta asub kolmandal kohal väljalastava toodangu väärtuselt (14,3%) ja osavõtus ekspordist (14,1%).

Kergetööstuses on suurima tähtsusega toiduainete- ja tekstiilharu, millele langeb vastavalt 17,5% ja 9,9% puhastoodangust ja 10,5 ning 13,8% ekspordist. Suurt edu on sõjajärgseil aastail saavutanud ka energiamajandus, kus peaaegu pool energiast saadakse metaani ja import-nafta põletamisest. Kuna Itaalia jõed on lühikesed ning hüdroelektrijaamu saab rajada põhiliselt vaid mägedes, pööratakse viimasel ajal maal tähelepanu ka tuumaenergia kasutamisele.

1965.aastaks on ette nähtud 3 aatomielektrijaama (AEG), üldvõimsusega u. 6000 tuh. kW, käikulaskmine¹². 1960.a. loodi kompanii "Italatom" AEG-dele kütuse tootmiseks. 50% kompanii aktsiaid kontrollivad kontsernid "FIAT" ja "Montecatini", 50% ameerika kompaniid.

Kuigi põllumajandus annab ülalpidamist kõige suuremale elanikkonna grupile, on ta tähtsus maa majanduses tunduvalt väiksem kui tööstusel. Ülemaailmses põllumajandustoodangus on ta üldiselt tagasihoidlikul kohal, kuid rea kultuuride alal (viinamari, oliivid, riis jne.) on ta Euroopas juhtival kohal. Seejuures pidurdavad põllumajanduse arengut mitmesugused feodaalsed igandid, millest tuleb juttu eespool.

Transpordis on suure tähtsusega meretransport. Sisetrans-

11 Kyrnanen I.O., *Utanmaa*, M. 1960, lk. 35.

12 *Enerogiznik* БСЭ, 1961, lk. 437.

pordis on seni juhtival kohal raudteeveosed, kuid autotransport hakkab siin juba ülekaalu saama¹³. Raudteeliinid seovad maad ka Kesk-Euroopa riikidega Alpi mäekurude kaudu¹⁴. Edusamme teeb ka õhustransport¹⁵. Eksport moodustas 1957.a. 1587 mlrd. liiri, import¹⁶ 2266 mlrd.liiri. Kapitalistlikus maailmakaubanduses langes Itaaliale 1956.a. ekspordis 2,3%, impordis 3,2%.

1956.a. moodustas Itaalia impordis USA osa 16,9%, SFV - 12,4%, Suurbritannia - 5,4%, Prantsusmaa - 5%, Šveitsi - 3,2%.

Põhikapitali uuendamine, mis Itaalias peatas peaaegu tööga kindlustatuse kasvu, oli äärmiselt ebaühtlane. Ta ei puudutanud peaaegu tööstusettevõtete põhimassi, vaid tähendas suuremate monopolide, kellele langeb umbes 9/10 kuludest töösiliku kapitali kogumahutustele, edasist kindlustumist¹⁷. See tähendab, et väike- ja keskettevõtjail, kes töötavad vananenud sisseseadega, on üha raskem vastu pidada monopolistliku kapitali survele.

Väike- ja keskettevõtjad jäävad ilma finantsvahenditeta, kuna nende poolt saadav kasumiosa on tühine - kõigest umbes 10% puhaskasumist, mida saavad kõik tööstusettevõtted. Selline olukord halvendab omakorda olukorda töötajail, kes töötavad kesk- ja väikeettevõtetes, kuna need püüavad jälle säilitada oma positsioone tööliste eksploateerimise tugevdamise arvel.

Sellega seoses on Itaalia tööstuse arengu iseloomulikuks jooneks tööliklassi eksploateerimise kiire kasv tootlikkuse

13 Enciclopedia BCF, 1957, lk. 321; 1959, lk. 273.

14 Kyranen, lk. 54.

15 Enciclopedia BCF, 1959, lk. 273.

16 Enciclopedia BCF, 1958, lk. 282.

17 Петропович, lk. 137.

suurenemise arvel, mis viis tootmise tunduva kasvuni peaaegu muutumatu tööga kindlustatuse taseme juures. 1938-1954¹⁸ ühe töölise kohta tuleva toodangu väärtus kogu Itaalia tööstuses 53% võrra. Monopolistlikes kontsernides oli kasv aga tunduvalt suurem ("FIAT"-is saavutas ta ainuüksi ajavahemikul 1948-1954 184%). Ühe töölise töötootlikkuse kiire kasv viis monopolistlike gruppide kasumite kasvule. Vastavalt olemasolevatele andmeile, kasvas 1948-1956 ametlik puhastulu monopolist "Centrale" 1050% võrra, "FIAT"-is 1420% ja "SME"-is 1350% võrra. Töötajad saavutasid aga väga vähe. Samal ajal kui 1953-1959 tõusis tööstuses töötootlikkus 53% võrra, suurenes reaalpalk ainult 10% võrra¹⁹.

Üldise tootlikkuse tõus ei viinud töötajatele kuuluva rahvusliku tulu osa laiendamisele. Vastupidi, see osa vähenes ajavahemikul 1953-1959 42,7%-lt 40%-ni.

Kasumite tohutu kasv on töötajate kahekordse ekspluateerimise tulemus, sest neid ekspluateeritakse nii tootjatena kui ka tarbijatena. Töötajate tugev ekspluateerimine on võimaldanud tunduvalt vähendada tootmiskulusid. Vaatamata sellele pole Itaalias toimunud hulgihindade märgatavat muutumist tööstuses.

Monopolide ülemvõim on sünnitanud rea raskeid probleeme, mida võib õigusega nimetada itaalia ühiskonna paisteteks. Üheks peamiseks on nende hulgas tööpuudus. Tööpuuduse kohta on olemas mitmesuguseid arvulisi andmeid, mis sageli ei ühtu omavahel. Kõigepealt tooksime ära ametlikud arvud täieliku

18 VIII cbezg, lk. 205.

19 Habermas, lk. 10.

tööpuuduse kohta ajavahemikul 1948-1958²⁰.

Täielik tööpuudus²¹

Aastad	Tuh-tes	Indeks	on aktiivse elanikkonna suhtes
1938	810,0	100	4,3
1948	1742,0	215	8,9
1949	1672,7	206	8,6
1950	1614,9	199	8,3
1951	1721,1	212	8,8
1952	1848,7	228	9,5
1953	1946,5	240	10,0
1954	1958,7	241	10,0
1955	1913,4	236	9,8
1956	1937,5	239	9,0
1957	1756,6	216	9,0
1958	1758,7	217	9,0

See tabel ei kajasta veel tõelist olukorda, kuna siia on jäänud märkimata koduperenaised, pensionärid ja isikud, kes otsivad teist tööd, kõrgelt kvalifitseeritud töölised, kes ei saa töötada oma erialal, töötud, kes on kaotanud lootuse saada abi tööbörsilt ning ei registreeri end seal jne. Seepärast on tööpuuduse kohta olemas ka teistsuguseid arve, mida tooksimegi

20 *Мамыкина, Орехов, стр. 199.*

21 Töobörsil registreeritud isikute arv, arvestamata pensionäre, kes otsivad tööd ja töötavaid isikuid, kes otsivad teist tööd ja on harilikult arvel tööbörsil ning moodustavad umbes 100-200 tuh. inimest.

ära²².

Aasta	Töötute arv jaanuaris (tuh-tu)	Töötajate arv juunis (tuh-tes)
1955	2408	2061
1956	2401	2070
1957	2216	1868
1958	2156	1824

Samal ajal võis 1955. ja 1956.a. märgata kapitalimahutus-
te tunduvat kasvu. Töötootlikkus suurenes 1955-1958 4-4,5%
võrra. Märkimist väärrib ka töötute suur arv juunis, kui on
käimas hooajatööd.

Kui 1952.a. ei töötanud kuni 6 kuud 60%, 6-12 kuud 13%
ja üle aasta 24% töötuist, siis 1959.a. moodustas kaua aega
töötute protsent vastavalt 63,17 ja 20²³.

Umbes 30% töötuist on kuni 21-aastane noorsugu, kes otsib
oma esimest tööd²⁴. 1957.a. kutsealuste hulgas oli 46% töö-
tuid ning neid, kellel puudus töö leidmise perspektiiv²⁵. See
näitab noorsoo olukorra kogu tõsidust.

Täielik tööpuudus Itaalias kõikides majandusharudes moo-
dustab keskmiselt umbes 2 milj. inimest²⁶. Kui siia lisada
veel varjatud tööpuudus, mille all kannatab 2-3 milj. inimest²⁷,
eriti põllumajanduses, arvestatuna täielikuna, selgub, et
Itaalias pole tööd vähemalt 5 miljonile inimesele.

22 *Vt. Итэпанович, lk. 25.*

23 *Samas, lk. 33.*

24 *Нобелиа, lk. 15.*

25 *IX совет, lk. 47.*

26 *Итэпанович, lk. 54.*

27 *Сноуричарро, lk. 41.*

Järelikult on üle 1/4 kogu aktiivsest elanikkonnast jäetud ilma tööst - ainsast olemasolu allikast. Eriti suur on osaline tööpuudus põllumajanduses. Seepärast kuulub ka kõige suurem arv vaeseid perekondi statistikas põllumajandustöölise hulka. On teada, et päevatöölised töötavad keskmiselt 161 päeva aastas. Peale selle on ka vahetute tootjate hulgas agraarne ülerahvastus saavutanud tohutud mõõtmised.

Seepärast on arusaadav, et vaeseid ja puudustkannatavaid on 41% põllumajandustöötajate perekondadest, kuna agraarne ülerahvastus, arvestamata täiesti töötuid, hõlmab vähemalt 55% põllumajanduses töötajast. Töötute jaoks on kehtestatud ka abiraha, kuid seda saab neist tähtsusetu osa²⁸. See abiraha moodustab ainult 11% elatusmiinimumist. Saadud abirahast jätkub vaid 2,5 kg leiva ostmiseks päevas.

Itaalia ühiskonna põhiliste pahede hulka kuulub ka töötajate madal elatustase. Ligi 3/4 perekondadest omab sissetulekut alla elatusmiinimumi. Selle all kannatab kõigepealt laiade hulkade normaalne toitumine. Nii saab küllaldaselt liha vaid 5,7% kõikidest Itaalia perekondadest. Parem pole olukord ka suhkru tarbimisega²⁹. Andmed suhkru igapäevase tarbimise kohta tunnistavad, et üle 15% Itaalia perekondadest ei tarbi üldse suhkrut, samapalju tarbib kõigest kuni 10 g suhkrut päevas inimese kohta, 9,3% - 5 kuni 10 g, 10,1% - 10 kuni 14 g, 10,8% - 15 kuni 20 g, 17,2% - 20 kuni 30 g, 13,3% - 30 kuni 40 g ja ainult 18,7% perekondadest tarbib üle 40 g suhkrut päevas inimese kohta.

²⁸ Терпанович, с. 111.

²⁹ Самас, с. 72.

Vastavalt parlamentliku uurimise andmetele 1951.a. oli iga 100 talupojapere peale kogu Itaalias kerjuslikke 18,2% ja vaeseid perekondi 15,5%³⁰. Üksikutes provintssides oli see protsent aga veelgi suurem: Kalaabrias hinnati 46,9% talupojaperedest kerjuslikeks, 28,5% aga vaesteks. Üldse iseloomustab Itaaliat terav kontrast tööstuslikult arenenud Põhja ja mahaäänud põllumajandusliku Lõuna vahel, mis on tuntud kui Lõuna küsimus.

Itaalia põhja- ja lõunaosa arengu ebahütlust iseloomustab järgmine tabel (andmed %-ides 1957.a.)³¹:

Maa rajoonid	Elanikkonna arv aasta lõpus	Rahvuslik tulu	Kapitali kogumahutused	Osa elanikkonna loomul. juurdekasvus
Põhi, keskosa	62	79	74	35
Lõuna	38	21	26	65
Kogu Itaalia	100	100	100	100

Seejuures oli 1947.a. Lõuna osa rahvuslikust tulust suurem, nimelt 24%³². Arenenud tööstuse puudumise tagajärjel Lõunas ei kasutata seal vajalikul määral paljusid vastehitatud teid ja muid ühiskondlikke objekte. Puudulik on ka haridus, eriti maal. Nii ei omanud 1957.a. kutsealustest 45,2% mehi algharidust, 5% aga oli täiesti kirjaoskamatu³³. Täielik kirjaoskamatus ulatub maa lõunaosas 21%-ni. Arvestades ka vähese

30 Петрумов А., Аграрные отношения в странах Западной Европы и др. 1953 г. стр. 140

31 Манукович, Ореки, стр. 196.

32 Петрумов, стр. 81.

33 IX съезд, стр. 47.

kirjaoskusega inimesi, tõuseb see protsent 30-ni³⁴.

Lõuna kultuuriline mahajäämus ilmneb ka vastavates näitajates Itaalia kohta tervikuna: statistika järgi ei käi 35,1% itaalia perekondadest kunagi kinos ja 40,8% ei loe ei raamatuid ega ajalehti³⁵.

Rasked majanduslikud ja sotsiaalsed tingimused on iseloomulikud ka Itaalia mägirajoonidele: progresseeruv tühjenemine, pidev viletsuse ja tööpuuduse kasv elanikkonna seas³⁶. Itaalia elanikkonna, eriti tema töövõimelise meesosa, juurdekasvu aeglustab märgatavalt emigratsioon³⁷. Käesoleval ajal lahkub maalt igal aastal 150-180 tuh. inimest, kes siirduvad töö otsinguil peamiselt USA-sse, Austraaliasse, Venetsueelasse, Brasiiliasse ja Argentiinasse.

Tööpuudus, Lõuna küsimus, töötavate masside viletsus - kõik need probleemid on omavahel tihedalt seotud. Need probleemid pole uued, nad läbivad punase niidina maa arengu kogu kapitalistlikku perioodi.

Erilise jõuga kerkisid need Itaalia lahendamata küsimused üles itaalia rahva Vastupanuliikumise aastail (1943-1945) hitlerlike anastajate vastu³⁸, mida Itaalia KP IX kongress nimetas

34 "Третья", 8. II 1957.

35 Муссолини И. А. Вопросы войны, "Красная звезда", 1961, № 7, л. 13.

36 VIII часть, л. 250.

37 Кривин, л. 24.

38 Teise maailmasõtta kiskus Itaalia (1940.a.) võimulolev Mussolini fašistlikerežiim. Tänu Nõukogude armee võitudele fašistliku Saksamaa üle, võisid Inglise-Ameerika väed 1943.a. juulis maabuda Itaalia territooriumile - Sitsiiliasse. 1943.a. septembris oli Itaalia sunnitud alla kirjutama vaherahule antifašistliku koalitsiooni maadega. Seejärel alustas fašistlik Saksamaa Itaalia okupeerist. Itaalias maabusid ka Inglise-Ameerika väed, kes 1945.a. kevadeks olid jõudnud vabastada vaid Lõuna- ja enamuse Kesk-Itaaliast.

Hitlerlaste sissetungile vastas itaalia rahvas laialdase partisaniliikumisega; 1944.a. loodi selle baasil partisanarmee, mille tuumaks olid kompartei poolt rajatud Garibaldi brigaadid.

suureks demokraatlikuks revolutsiooniks³⁹.

Tiivustatuna Nõukogude vägede võitudest, vabastasid itaalia partisanid ja ülestõusnud 1945.a. aprilli lõpus saksa ja itaalia fašistidest sadu Põhja- ja Kesk-Itaalia linnu, sealhulgas sellised suurlinnad nagu Milaano, Torino ja Genua.

Ülestõusnute poolt vabastatud territooriumil kehtestati rahvavõim, anti välja korraldus tunduva osa suurkapitalistide-fašistide omandi natsionaliseerimise kohta. Kuid Inglise-Ameerika okupatsioonivõimud, kes olid Itaalia demokratiseerimise vastu, saatsid rahvavõimu organid laiali ning tühistasid Põhja-Itaalia Rahvusliku Vabastuse Komitee määrused.

Kommunistlik partei⁴⁰ oli juhtivaks jõuks võitluses fašistliku režiimi vastu, võitluses maa vabastamise eest natslikust okupatsioonist. See oli suure tähtsusega eelduste loomisel töölisklassi poliitiliseks ühtsuseks, samuti ka kõigi antifašistlike ja progressiivsete jõudude ühtsuseks, mis kujuneski välja Vastupanuliikumise päevil⁴¹.

Kommunistide ja sotsialistide⁴² osavõtt valitsusest 1944.a. aprillist 1947.a. maini tähendas rea töötajate nõudmiste rahuldamist. Suurt abi osutas siin 1944.a. juunis taastatud IÜTK⁴³,

39 IX creyq, loc. 34.

40 - Itaalia Kommunistlik Partei (IKP) asutati 1921.a. 1926.-1943.a. tegutses pörandi all

41 - Antifašistliku ühtsuse väljenduseks olid rahvusliku vabastuse komiteed, kus olid esindatud kommunistlik, sotsialistlik, kristlik-demokraatlik ja liberaalne partei, Tegevuspartei ja Töö Demokraatia Partei.

42 - Itaalia Sotsialistlik Partei (ISP) asutati 1892.a. sõlmis 1934.a. kokkuleppe IKP-ga tegevusühtsuse kohta võitluses fašismi vastu.

43 - Itaalia Üldine Töökonföderatsioon (IÜTK) asutati 1906.a.

Saadeti fašistide poolt laiali.

kes pidi koordineerima erinevatesse parteidesse kuuluvate töötajate tegevust. Vastavalt oma põhikirjale, on IÜTK-i üks ülesandeid "anda kõik jõud võitluseks uute õiguste kättevõitlemise eest töötajaile, nende seaduslike sotsiaalsete püüete elluviimise eest kuni töö täieliku vabastamiseni"⁴⁴.

Kommunistid koos sotsialistidega saavutasid ülesharimata mõisamaade andmise maatutele talupoegadele, põllumajanduslepingute pikendamise, rendimaksu alandamise, töötasu, liikuva skaala⁴⁵ sisseseadmise, rahvuslike kokkulepete sõlmimise, mis reguleerivad kollektiivseid ja individuaalseid vallandamisi, monarhia likvideerimise jne. 1947.a. detsembris võeti vastu Itaalia Vabariigi konstitutsioon.

Selle järgi kuulub kõrgem seadusandlik võim kahele võrdõiguslikule kojale: saadikutekojale ja senatile⁴⁶. Saadikutekoda valitakse otsese valimiste teel 5 aastaks. Senati volituste aeg on 6 aastat. 2/3 senaatoreist valitakse otsese hääletamise teel, 1/3 aga piirkondade kogudel, kusjuures iga piirkond, sealhulgas ka mahajäänud agraaralad, saadavad vähemalt 6 senaatorit⁴⁷. Senati koosseisu kuuluvad ka presidendi poolt eluaegselt määratud Itaalia kodanikud (mitte üle 5), kellel on üldtunnustatud teeneid vabariigi ees.

Saadikutekoja ja senati ühisel istungil valitakse piirkondade kogude delegaatide osavõtul 7 aastaks president⁴⁸.

44 - *Vt. VIII, vol 3, lk. 265.*

45 - "Liikuv skaala" (töö tarul) - *valga nomenklatuur muutmine vastavalt eluaegsuse tõusule või langusele.*

46 - *Konstitutsioon ja vabariigi seadused, Konstitutsioon ja vabariigi seadused. Edgogapet 6. Ebnokn, d. 1957, lk. 554 (860).*

47 - Sama, §57, lk. 553.

48 - Sama, §83, lk. 558.

5 piirkonda pidid saama erilise autonoomia⁴⁹. Ühe (Friuli-Venezia-Giulia) suhtes on see jäänud täitmata. Kommunistid ja sotsialistid saavutasid laiade rahvahulkade toetusel ka selliste demokraatlike nõudmiste lülitamise konstitutsiooni nagu õigus tööle⁵⁰ ja agraarreform⁵¹.

Konstitutsioon näeb ette demokraatliku kontrolli kehtestamise tööstus- ja finantsmonopolide tegevuse üle. Selline kontroll, vastavalt konstitutsiooni 43. §-le, peab viima natsionaliseerimiseni "kõik ettevõtted või ettevõtete kategooriad, mis omavad tähtsust ühiskondliku teenindamise põhiliikide või energiaallikate suhtes, või omavad monopolset seisundit ja neil on iseloom, mis puudutab ülekaalukaid, üldisi huve"⁵².

§ 41 näeb ette riigi poolt läbi viidava ning kontrollitava majandusliku planeerimise järkjärgulist sisseseadmist⁵³. Samuti näeb konstitutsioon ette naiste üheõigusluse meestega. Kuid valitsev kristlik-demokraatlik partei rikub monopolistliku kodanluse meeleheaks neid konstitutsiooni nõudeid, kuigi esimestel sõjajärgseil aastail oli seda raske teha. Seda soodustas aga lõhe ilmumine mitte ainult valitsuse koalitsioonis, vaid ka töölisparteiide ning töötajate organisatsioonide seas 1946.a. sügisel, mis viis sotsialistliku partei parema tiiva eraldumise ning iseseisva sotsiaaldemokraatliku partei tekkimiseni 1947.a.⁵⁴.

49 - Конституция, §.116. Ст. 556.

50 - Сама, §44, lk. 542.

51 - Сама, §44, lk. 550.

52 - Сама, lk. 550.

53 - Сама

54 - Мамыкин, Орехов, lk. 63.

Kristlik-demokraatlik partei⁵⁵ ja parempoolsed sotsialistid löid lõhestuslikud ametiühingukeskused - Töötajate Ametiühingute Itaalia Konföderatsiooni ja Itaalia Töökonföderatsiooni, mis hiljem liitusid Vabade Ametiühingute Itaalia Konföderatsiooniks. Vaatamata neile aktidele, jäi IÜTK tugevaks ning ühendab umbes 4 milj. liiget⁵⁶ - enamuse maa organiseeritud töötajast.

IÜTK-i peasekretäriks oli 1957.a. oktoobrini G.Di Vittorio, detsembrist A. Novella (kommunist), peasekretäri asetäitja on F. Santi (sotsialist).

Et kindlustada oma võimu, püüab reaktsioon likvideerida töötajate saavutused, sooritada riigipöörde. Selle eesmärgiga surus ta peale uue valimisseaduse, mis üle poole häältesaamisel oleks reaktsioonilistele parteidele andnud 2/3 kohtadest. Parlamendivalimistel 7.juunil 1953.a. pörkasid kokku kaks kurssi: kurss vabadusele ja kurss reaktsioonile⁵⁷. Uue valimisseaduse ellurakendamise ähvardas õnnestada itaalia ühiskonna vabadust.

Kuid maa progressiivsed jõud purustasid oma otsustava võitlusega selle reaktsiooni vandenõu. Valimistel hääletas valitusbloki vastu umbes pool valijaist, seadus ise aga tühistati 1954.a.

~~55~~
~~56~~

55 - Kristlik-demokraatlik partei tekkis 1943.a. Kasutab Vatikani ja suurmonopolide toetust. 1947.aastast valitseva partei keskhäälekandja ajaleht "Popolo".

56 Enciclopedia BC3 1950, lk. 261.

57 Мануфактур, Орепки, lk. 149-150.

Parlamendivalimiste tulemused räägivad vasempoolsete parteide mõju pidevast kasvust. Sellele aitas kaasa tihe liit sotsialistide ja kommunistide vahel. 1948.a. valimistel esinesid need parteid ühise rindena, millele sotsialiste tõukas ka kriis nende parteis pärast sotsiaaldemokraatlikku lõhet⁵⁸. Koostöö parteide vahel jätkus ka hiljem. Nagu märkis hiljem sotsialistliku partei sekretär P. Nenni, oli see 1948.a. ja 1953.a. vahel ainus võimalik taktika, mis "päästis demokraatia ning tõi kõigile mälestusväärse võitluse abil panuse rahu päästmise üritusse"⁵⁹.

Kui 1948.a. valimistel said kommunistlik ja sotsialistlik partei 8,2 milj. häält ehk 31%, siis 1953.a. - 9,6 milj, ehk 51% häältest, 1958.a. aga 10,9 milj. ehk 36,9% häältest. Seejuures tuleb arvestada, et nende parteide ja kõigepealt kommunistliku partei vastu oli suunatud reaktsiooniliste jõudude kogu löök. Vaatamata reaktsiooni kõikidele sepitsustele, sai kommunistlik partei 1958.a. 6,7 milj. häält 6,1 vastu 1953.a.

Vaatamata sellele, et valitsev kristlik-demokraatlik partei varastas osa hääli või sai need ähvarduste tagajärjel, sai ta 1958.a. 42,2% häältest 47,7% vastu 1948.a.⁶⁰. Kristlik-demokraatlikust parteist eemaldus osa töötajaid katoliiklasi ning hääletas kommunistide ja sotsialistide poolt, kes tugevdavad oma mõju maal.

Töötajad hakkasid väljuma klerikaalide mõju alt. See selgub sellega, et sõnades rahva nõudmisi toetavad klerikaalid

58 - VIII сессия, лк. 72.

59 - Вт. "Исправка", 8. II 1957.

60 - Исправка, лк. 140.

kaitsevad tegelikult kodanluse huve. Valijate pidev eemaldumine kristlikest demokraatidest sunnib kodanlust tarvitama vägivalda, omavoli ja ebaseaduslikkust. Ta hakkab ignoreerima parlamenti, katses tegema likvideerida demokraatlikku parlamentlikku alust.

Kommunistliku partei edu on seletatav sellega, et tema poliitika väljendab kogu maa huve. Kommunistid kritiseerivad teravalt Itaalia senist välispoliitikat. "Itaalia on maa 50 miljoni elanikuga, [←]maa⁶¹, kellel on seni väike, kuid küllalt tähtis majanduslik potentsiaal. Tal on Euroopas küllalt tähtis geograafiline asend. Vaatamata sellele, ei või keegi kinnitada, et Itaalia välispoliitikal oleksid viimase 15 aasta jooksul olnud oma eesmärgid, oma suund ja oma iseloom, mis vastaksid itaalia rahvuse tõelistele huvidele, püüdlustele ja kutsumusele"⁶² - nii hindas olukorda IKP peasekretär P. Togliatti 1960.a.

Tänu mitmesugustele kokkulepetele on Itaalia majanduslikult ja sõjalis-poliitiliselt tugevasti sõltuv teistest lääne-riikidest, eelkõige USA-st. Itaalia majandus langes sõltuvusse seoses "Marshalli plaani" vastuvõtmisega⁶³, kusjuures Itaaliale antud majandusliku "abi" struktuuri määras Ameerika majanduse olukord⁶⁴. Majanduslik sõltuvus tingis ka selle, et Itaalia sattus rahvusvahelistes küsimustes täiesti Ameerika sõiduvette.

61 - Itaalia elanike arv oli 1946.a. 45,6 milij.; 1959.a. 48,7 milij., 1960.a. 51,2 milij.

62 - IX välja, lk. 19.

63 - 1948.a.

64 - Maanduslik, Õigus, lk. 90.

1949.a. võttis Itaalia aktiivselt osa NATO loomisest, ühe esimese maana Euroopas lubas ta omal maal luua Ameerika raketibaase⁶⁵. Suureneb sõjaliste kulutuste osa Itaalia eelarves. Ametlike andmete järgi kasvasid ta sõjalised kulutused 1949-1958 kümne NATO aasta jooksul 300 mlrd. liirilt⁶⁶ 589 mlrd. liirini⁶⁷ ehk peaaegu kaks korda. Samuti andis Itaalia valitus Saksa Föderatiivsele Vabariigile loa paigutada bundesveerivägesid Sardiinia saarel asuvasse NATO baasi.

Lääne-Saksamaa majanduslik mõju kasvas pärast "Väike-Euroopa Ühisturu" lepingu sõlmimist Roomas 25. märtsil 1957.a.⁶⁸ Rooma leping nägi ette, et 12-15 aasta jooksul kehtestavad lepinguosaliselised⁶⁹ kapitalide, kaupade ja tööjõu vaba liiklemisrežiimi⁷⁰. Tegelikult on aga "Ühisturg" selle võimsaima maa, Lääne-Saksamaa, monopolide tööriistaks. "Ühisturg" piirab Itaalia majandussidemeid teiste maadega, eriti sotsialismileeri kuuluvatega.

"Ühisturu" poliitika oma monopolistliku kontsentratsiooniga ähvardab kesk- ja väike-ettevõtteid ning on kasulik kõigepealt suurkapitalistidele. "Kas ei vii "Ühisturg", küsib majanduslik ajaleht "24 ore" väike- ja kesktööstuse hävimisele?"⁷¹. Itaalia kuulub ka "Euraatomisse". Nende abinõudega lootsid monopolid parandada oma olukorda. See ei leevendanud aga puudusi Itaalia majanduselus.

65 - Котликов Л., участие в НАТО, "лучшая экономика и энергетическое отклонение", 1962, № 3, с. 104.

66 - Экономика, с. 717.

67 - Котликов, с. 104.

68 - "Известия", 26. III 1957.

69 - Peale Itaalia ja SFV liitumist "Ühisturuga" veel Prantsusmaa, Belgia, Holland ja Lüksemburg.

70 - Мамыгин, Орлов, с. 171.

71 - Изв. "Известия", 26. III 1957.

Valitsevad ringkonnad on sunnitud suurendama majanduslikke sidemeid sotsialistlike maadega, eriti Nõukogude Liiduga. Nii täidab Itaalia praegu tellimust NSV Liidu kaubalaevastikule, mille kohaselt Itaalias ehitatakse 6 suurt tanklaeva, igaüks veeväljasurvega 48 tuh. tonni⁷². Samuti on tihenenud poliitilised suhted sotsialismileeriga.

Suure tähtsusega sõjajärgse Itaalia majanduspoliitilises elus on ~~Kabel~~ maa majanduse arendamise plaanil. Ühe neist esitas IÜTK, kes alati võitleb vallandamiste ja tööstusettevõtete koondamise vastu. "Tööplaani" esitati nõudmisena muuta majanduspoliitika suund Itaalia Üldise Töökonföderatsiooni II kongressil, mis toimus Genuas 1949.a. oktoobris⁷³. Tema majanduslikku sisu täpsustati seejärel "tööplaani" väljatöötamise rahvuslikul majanduskonverentsil, mis toimus Roomas 1950.a. veebruari algul, hiljem aga tööstuse ja "tööplaani" küsimuste konverentsil Milaanos 1950.a. juunis.

Selle plaani eesmärk on: anda tööd suuremale hulgale töötutele, tõsta töötasu ja itaalia rahva elatustaset⁷⁴. Plaan näeb ette elektrijaamade, teede, koolide, töötajate elumajade ehitamist, melioratsiooni läbiviimist. Neid abinõusid tuleb finantseerida vahendite arvel, mis moodustuvad monopolide ja mõisnike tulude vähendamise ning sõjaliste kulutuste piiramise teel.

Loomulikult ei lubanud valitsus seda plaani ellu viia. Kuid plaan kutsus välja elava vastukaja ning toetuse Itaalia töötajate hulgast.

72 - "Rahva Hääl", 11.XI 1961.

73 - *Manuzhen, Orepka* lk. 100.

74 - *Итерпанович* lk. 142.

Kõigi tööpuuduse vähendamisele suunatud abinõude populaarsus Itaalias sundis valitsust esinema oma "tööpuudusega võitlemise plaaniga", 10 aasta peale mõeldud "Varroni skeemiga". See plaan nägi ette tööpuuduse vähendamist ühiskondlike tööde laiendamise tulemusena rahvusliku tulu suurendamise arvel umbes 4% võrra aastas ning tööpalka blokeerimisega ("toota rohkem, tarbida aga vähem").

Tegelikult on see plaan monopolide kasumite suurendamise plaaniks töötasu külmutamise teel. Loodi isegi komitee "Varroni skeemi" ellurakendamiseks, mis kannab "Rahvusliku tulu ja tööga kindlustatuse suurendamise komitee" nimetust⁷⁵. Tema tegevus on seni piirdunud ettekannete koostamisega. Need ettekanded näitavad täie selgusega, et kui perioodil peale 1955.a. ka saavutati sellised "Varroni skeemis" ettenähtud eesmärgid, nagu maksubilansi paranemine, tööpuuduse stabiliseerumine 1957.a. tasemel, siis oli see seotud ainult majandusliku konjunktuuriga, mis soodustas emigratsiooni.

Itaalia majanduse põhiprobleemid on aga endiselt jäänud lahendamata.

II peatükk

ITAALIA KOMMUNISTLIKU PARTEI VIII KONGRESS.
TÖÖTAJATE VÖITLUS MONOPOLIDE VASTU, DEMOKRAATIA
JA SOTSIALISMI EEST AASTAIL 1957-1959.

Itaalia KP VIII kongressile eelnes 56 tuh. parteirakukeste aruandlus-valimiskoosolekut, üle 11 tuh. parteisektsioonide konverentsid kõigis 99-s partei profintsiföderatsioonis.¹ Need olid diskussioonid partei senise poliitika üle, uute teede otsingud uues olukorras. Diskussioon langes ajaliselt kokku sündmustega Ungaris ja Poolas. Diskussioon oli elav ning käsitles küsimusi seisukohast hiljutiste sündmuste suhtes, partei programmi projektist ja teesidest, mis esitati Keskkomitee poolt pealkirja all "Itaalia tee eest sotsialismile. Töötavate klasside demokraatliku valitsuse eest."²

Neis dokumentides sisaldub Itaalia majandusliku ja poliitilise struktuuri, kapitalismi arenemise ning selle sisevastuolude sügav analüüs. Selle analüüsi alusel kinnitas programm: "Itaalia majandusliku ja sotsiaalse arengu kogu protsess näitab sotsialistliku revolutsiooni paratamatust."³ Liikumapanevateks

1 "Kommunist", 1959, №1, lk. 18.

2 "It. "VIII kongress", lk. 191-271.

3 Sama, lk. 173

jõududeks võitluses sotsialismi eest Itaalias pole mitte ainult töölisklass ja külakehvistu.

"... töölisklassil, kes võitleb monopolide vastu, kapitalismi kukutamise eest, tekib eesmärgi ühtsus juba mitte ainult proletaarsete massidega, vaid ka väikepõlluharijate massidega külas ning tunduva osaga tootlikest keskkihtidest linnas, mis loob uusi võimalusi töölisklassi liitude süsteemi laiendamiseks põhimassidega võitluses demokraatliku ja sotsialistliku uuendamise eest."⁴

Programm kinnitab peale selle, et itaalia tee sotsialismile püstitab "praktiliselt saavutatavad eesmärgid demokraatliku meetodi kasutamise teel"⁵ ja et konstitutsioon on tähtsaks saavutuseks itaalia teel sotsialismile. "Selle raamides" konstitutsioonilise seaduslikkuse täieliku jälgimise tingimustes võib läbi viia struktuurseid reforme, mis on hädavajalikud monopolistlike gruppide võimu õnnestamiseks"⁶ ning tuua võimule töötavad klassid.

Itaalia konstitutsioon, märgitakse programm-avalduses "erinedes sotsialistliku iseloomuga konstitutsioonidest nii oma sotsiaalselt sisult kui ka sellega, et ta ei näe ette demokraatiat mis tugineb vahetult tootmisbaasile, tunnistab aga konkreetselt töötajate õigust osavõtule riigijuhtimisest ning esitab rea tingimusi, mis nende elluviimise korral soodustavad seda osavõttu ning lubavad tunduvalt edasi liikuda rahvusliku ühiskonna ümberkorraldamise teel sotsialistlikus suunas."⁷

Sellele järgneb kinnitus, et pole olemas printsiipi, mis välistaks mitmeparteilisuse maa juhtimisel sotsialistliku ühis-

4 VIII koog. lk. 175.

5 Sama lk. 178

6 Sama

7 Sama lk. 180.

konna ülesehitamine perioodil, samuti ka mitmesuguste ideoloogiate vaba võrdlemine."⁸ "Töölisklassi ja itaalia rahva ette kerkib ajalooline ülesanne asuda sotsialismi ehitamisele, minnes uut teed mööda võrreldes sellega, kuidas saavutati proletariaadi diktatuur teistes maades, viies läbi töölisklassi vajalikku juhtimist, võites uusi liitlasi ja uut koostööd demokraatliku meetodi jälgimisel, murdes vabaduse ja sotsiaalse progressi vaenlaste vastupanu ja salasepitsused kogu oma vabanemisele ja täielikule taassünnile mineva töörahva vääramatü jõuga".⁹

8. detsembril 1956. a. avati Roomas "Kongresside Palees" Itaalia Kommunistliku Partei VIII kongress. Kongressi tööst, esindades 2 035 353 partei liiget ja 358 126 Kommunistliku Noorsoo Föderatsiooni liiget, võttis osa 1064 delegaati ja 779 külalist.¹⁰ Peale selle viibisid kongressil Itaalia Sotsialistliku Partei delegatsioon ja delegatsioonid, kes esindasid kogu maailma tähtsimaid kommunistlikke parteisid, sealhulgas Nõukogude Liidu Kommunistlike Partei ja Hiina Kommunistlikku Partei.

NLKP delegatsiooni koosseisu kuulusid J.A. Furtseva ja I.K. Zelagin. Itaalia võimud ei lasknud kongressile NLKP delegatsiooni juhti M.A. Suslovi. See teade kutsus esile kongressi delegaatide üldise nõrdimuse. "Jäme tegevus, kirjutas 8. XII IKP häälkandja "Unita", "takistas sm. M. Suslovi viibimist kongressil. Me väljendame oma raevukat protesti selle tegevuse kohta."¹¹

Esimese päevakorrapunktina oli IKP Keskkomitee aruanne, mille esitas IKP peasekretär Palmiro Togliatti, kes alustas rahvusvahelise olukorra analüüsist.

8 VIII kongress, lk. 182.

9 Samas.

10 "Itäpöytä", 9. XII 1956.

11 Samas.

Kõige tõsisemaks hädaohuks käesoleval momendil, ütles sellega seoses ettekandja, on oht, et kogu tsiviliseeritud maailm võib osutada tõmmatuks üldise konfliktikuristikku, mis on provotseeritud Inglise-Prantsuse, see on imperialistliku ja sotsiaaldemokraatliku¹² agressiooni poolt egiptuse rahva vastu¹³. See agressioon ja rahvusvahelise olukorra teravnemine, jätkas Togliatti seavad kommunistide ette ühe peamise ülesandena võitluse rahu ja rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise eest.

Selles võitluses avanevad Itaalia ees uued perspektiivid, kuna ajalooareenile ilmuvad koloniaalrahvad, kelle suhtes Itaaliale on laialdased võimalused iseseisva välispoliitika pidamiseks.¹⁴ Analüüsides muudatusi, mis on toimunud kogu maailmas, läks IKP juht üle olukorrale töölis- ja sotsialistliku liikumise ridades, kus "kõige tähtsamaks sündmuseks viimasel perioodil oli Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongress."¹⁵

Sellega seoses peatus Togliatti üksikasjaliselt selle sündmuse tagajärgedel ja perspektiividel, mis ta avas töölisliikumise ees.

Käsitledes Ungari sündmuste põhjusi, märkis aruanne, et nad lähtuvad "poliitilistest vigadest, mida salliti sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisel, need vead on meie arvates kõige tähtsamaks faktiks selle selgitamiseks, mis toimub Ungaris. Kui poleks olnud seda vigast poliitilist kurssi, siis oleks vaevalt edukas olnud imperialistide lõhestaslik ja provokatsiooniline tegevus. Kuid imperialistide tegevus on ilmne ja sellele tuleb anda tähtsus hinnangus, mis meil tuleb anda kogu rahvusvahelisele olu-

12 Snessi avantüüri päevil, juhtisid Prantsuse valitsust sotsialistid.

13 *Viu* ar. 8.

14 *Samas*, lk. 19.

15 *Samas*, lk. 20.

korrale".¹⁶

Märkinud, et suhtes sotsialistlike maade vahel rajatakse nüüd uutmoodi ja kõrgemal tasemel, teatas Togliatti Nõukogude Liidu osast rääkides:

"Koht, mida Nõukogude Liit ja teda juhtiv partei omavad sotsialistlikus maailmas, mille teljeks ja peamiseks jõuks ta on - see on ajalooliselt kindel reaalsus ning seda ei saa hävitada. Pole ei riike - juhte ega parteisid - juhte. Juhiks on meie printsiibid, töölisklassi ja itaalia rahva huvid, rahu ja rahvuse sõltumatuse pidev kaitsmine, internatsionaalsest solidaarsusest lähtuv kohustus.

Juhindudes sellest, läheme me oma teed mööda, mida ka edaspidi hakkab meile valgustama titaanliku töö eeskuju ja praktika, mis on täidetud ja mida täidetakse Nõukogude Liidus.

Meie peame minema itaalia teed mööda oma edasiliikumises sotsialismile."¹⁷

Selles aruande kohas viitas Togliatti dokumentidele, mis on esitatud kongressile ning käsitles põhiküsimusi Itaalia teel sotsialismile: küsimust Itaalia Lõunast, küsimusi liidust katooliklastega, elanikkonna keskkihtide osast, võitlusest struktuursete reformide eest.

"Struktuursed reformid," selgitas ta, "see pole sotsialism. Kuid nad kujutavad endast majandusliku struktuuri sellist ümberkorraldust, mis avab tee selleks, et minna edasi sotsialismile. Need on võitlusabinõud töölisklassi ja sotsialismi praeguse peavaenlase vastu."¹⁸ Struktuursetest reformidest on huvitatud

16 VIII Congress, lk. 13.

17 Samas, lk. 36-37.

18 Samas, lk. 44.

kogu rahvas ning nad on vajalikud progressi ja rahu nimel.

"Meie aadressil esitatavad vastuväited taanduvad sellele, et meie tegevus olevat suunatud kapitalismi ümberkorraldamisele, mitte aga hävitamisele ja teiselt poolt räägitakse meile, et mõnedes maades on juba läbi viidud struktuursed reformid, näiteks mõnede majandusharude natsionaliseerimine, kuid pole märgata, et seal paistaks elasiliikumine sotsialismile. Esimene vastuväide ei kannata kriitikat, sest et kui ta oleks õige, tuleks teda esitada samuti ka iga teise nii poliitilise kui ka majandusliku iseloomuga nõudmise vastu, välja arvatud vahest ainult töötasu tõstmise nõue. Mis puutub aga teisesse vastuväitesse, siis püstitab ta küsimuse sellest, milline peab praegustes tingimustes olema töölisklassi ja rahvamasside võitlus, mis on juhitud nende parteide poolt, et saada rahvusliku poliitika ja majanduse domineerivaks teguriks."¹⁹

Togliatti näitas, ^{et} kodanlik natsionaliseerimine võib olla tühise tähtsusega või tuua isegi kasu kapitalistidele." Kuid asi muutub, kui monopolistliku suurkapitali vastase võitluse see või teine element saab pideva tegevuse, ... väsimatu otsustava võitluse koostisosaks selle eest, et sundida läbi viima - isegi praegustes tingimustes - sellist majanduspoliitikat, mis tooks kasu töötajaile ja keskkihtidele ning sunniks parlamendi kaudu valitsust ennast tegevusele, mis on suunatud monopolide vastu."²⁰

Seejärel rõhutas Togliatti, et itaalia rahva suurimaks saavutuseks võitluses vabaduse eest on konstitutsioon, mis näitab millist teed mööda läheb töölisklass, et saavutada osavõtt maa juhtivast poliitilisest elust. Kuid samas teatas Togliatti, et ta

19 VIII orelg. lk. 44-45.

20 sama, lk. 45

näeb ette raske ja terava võitluse perioodi tõusva uue anti-kommunistliku laine tõttu, mis püüab segada käesoleval ajal toimuvat töötajate jõudude ühinemise laialdast protsessi, mis ilmneb kõigepealt ametiühingulise võitluse käigus."²¹

Togliatti puudutas oma aruandes ka küsimust "sotsialistide ühinemisest". Suhete kohta Kommunistliku ja Sotsialistliku partei vahel ütles ta:

"Kuna eksisteerib kooskõlas põhiküsimustes ja demokraatliku võitluse meetodeis, viiakse meie ühtsus ja koostöö klassivõitluse otsustavatel momentidel ellu ka väljaspool kirjalike kokkulepete raame."²²

Puudutades küsimust Itaalia Sotsialistliku Itaalia Sotsiaaldemokraatliku partei ühinemisest, mis oli kerkinud päevakorrade mõlemates parteides, rõhutas Togliatti, et kui sotsiaaldemokraatide seisukohad "oleksid pandud uue, taasühendatud sotsialistliku partei aluseks, siis oleks selle protsessi tagajärjel negatiivne tähtsus mõjuvad kapitalismi vastu, sotsialismi eest võitluse huvide seisukohalt. Sellisel juhul poleks enam juttu liikumisest ühtsuse poole."²³ Töölisklassi ühtsus oli kõige paremini kindlustatud kommunistliku ja sotsialistliku partei ühise tegevusega. "ende parteide juhtimisel võitles enamus itaalia tööliksklassist, eriti suur osa töölisi aga koondus kommunistide ümber. Sotsiaaldemokraatide mõju tööliksklassile oli väike ka sotsialistide omaga võrreldes. Sotsialistide ühinemine sotsiaaldemokraatidega oleks tegelikult tööliksklassi lõhenemisele ja "tooks kahju tööliksliikumisele ning kutsuks seal teatud ajaks välja segaduse. "Asu saavad sellest reaktsioonilised jõud. Seepärast

21 VIII Congress, lk. 51.

22 Sama, lk. 72

23 " lk. 73

teatasime me päris algusest, et tervitame sotsialistide ühinemist, kuid sellist, mis kuuluks üldisesse unitaarprotsessi, mitte aga oleks operatsiooniks, millel on otse vastupidised eesmärgid."²⁴

Aruande viimane osa oli pühendatud partei kindlustamise ja uuendamise küsimusele. Togliatti ütles:

"Keskseks momendiks partei uuendamise ürituses on ... võitlus parteiliini eest, itaalia tee eest sotsialismile, mis võib segada meie edasiminekut seda teed mööda? Aks peamist takistust: maksimalistlik sektantlus ja reformistlik revisjonism. Esimene tähendab enesesse sulgumist suure päeva saabumise ootuses. Teine tähendab põlvede kõverdamist kapitalismi ees ootuses, et ta ise enesest muutub sotsialismiks. Mõlemad need tähendavad loobumist revolutsioonilisest tegevusest, masside tegevusest võitluses sotsialismi eest. Reformistlik revisjonism avaldas mingisugust mõju mõnede meie seltsimeestele, mis ilmnis rea praegu maailmas toimuvate sündmuste hinnangus nende poolt. Maksimalistlik sektantlus juurdus sügavamalt meie ridades tänu meie liikumise minevikule endale ja selle vanadele traditsioonidele. Kõige tõsisemat kahju võib töölisklassile tuua reformism, kuna ta nõrgestab revolutsioonilist hoogu ning viib passiivsusele. Kuid reformismi vastu ei saa võidelda endasse sulgunud partei, kes pole lõpuni veendunud oma poliitilise liini õigsuses ja ei võitle selle elluviimise eest."²⁵

Revisjonistlike seisukohtadega esines kongressil A. Giolitti, kes püüdis end näidata teadusliku sotsialismi teooria loomingu-
lise edasiarendajana. "Marksistlike printsiipide ja ajaloolise

24 VIII kongress, lk. 73.

25 Sama lk. 82

kogemuse valgusel", teatas ta, on hädavajalik ümber vaadata võimu vallutamise leninlik teooria."²⁶

Saanud kongressil lüüa, ei loobunud Giolitti õnnestustegevusest. Brošüüris "Reformid ja revolutsioon" (ilmus 1957.a. aprillis) püüdis ta kokku võtta tänapäeva reformismi seisukohad. Nagu teistegi mäede revisjonistid, lükkab ta tagasi proletariaadi diktatuuri idee vajalikkuse Itaalia tingimustes. Giolitti eraldab proletariaadi diktatuurist kunstlikult proletariaadi hegemoonia ning vastandab need mõisted. Revisjonism IKP-s löödi põhiliselt puruks 1958.a-ks.

Tervikuna iseloomustas Togliatti aruandele järgnenud diskussiooni terve, vaba, kriitiline vaim, mis aitas kaasa teeside ja partei programmi väljatöötamisele.

Kongress andis oma teeside konkreetse programmi Itaalia rahvale võitluseks monopolistude vastu, rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Selle võitluse põhieesmärgiks on töötavate masside demokraatliku valitsuse loomine.

Itaalia tee sotsialismile näeb ette kodanlike vabaduste ärakasutamist demokraatliku enamuse loomiseks, kes tõrjuks parlamendist välja pankade, kindlustuskompaniide, tööstus- ja kaubandusfirmade omanikud ning rajaks töötajate demokraatliku valitsuse, kes viiks täielikult ellu vabariikliku konstitutsiooni põhisätteid.

Suure tähtsuse andis kongress võitlusele Itaalia sõltumatu ja rahuarmastava välispoliitika eest. Senine Ameerika poliitikale järelandmine on viinud Itaalia välispoliitika rea raskusteni."²⁷

„Väljapääs sellest olukorrast seisneb rahuliku kooseksisteerimisele rajaneva poliitika läbiviimises, mis soodustab edasist

26 Улеберман Д., Борьба с правыми капиталистическими элементами в политике коммунистической партии, „Коммунист“ 1957, № 12, к. 35.

27 VII съезд, к. 199-200.

edu pinevuse lödvendamise alal ning esineb iseseisvate algatus-
tega rahvuslike huvide ja rahu kaitsmise ürituses."²⁸

Kommunistlik partei seob võitlust tööpuuduse ja viletsuse
vastu, töötajate ja kogu rahva heaolu eest tihedalt võitlusega
demokraatia laiendamise ja kindlustamise eest. Kommunistid seavad
rahva ette ka konkreetseid ülesanded, mille täitmise eest tuleb
võidelda."²⁹

1. Agraarreform, mis annaks maa neile, kes seda harivad ja
mis tugineb konstitutsioonile.

2. Demokraatlik kontroll monopolide üle, kaasearvatud ka
mõningad abinõud natsionaliseerimise alal.

3. Töötajate töö- ja elamistingimuste parandamine:

a) kõigi töösuhete elementide lülitamine kollektiivlepingu-
tesse rahvuslike lepingute parandamise peamise tingimusena;

b) naiste ja meeste, alaealiste ja tiskasvanute võrdse töö
eest võrdne tasu;

c) olemasolevate töölepingute range jälgimine;

d) tööpäeva üldine vähendamine 40 tunnile nädalas töötasu
kärpimata ohtlikel töödel ja ettevõtetes, kus see on võimalik
tootlikkuse kiire tõusu tõttu;

e) kontroll automatiseerimise üle;

f) sisekomisjonide³¹ funktsioonide laiendamine ja juriidi-
line tunnustamine;

4. Riigi praeguse sotsiaalpoliitika radikaalne muutmine.

Käsitledes Lõuna küsimust, näitas kongress, et selle lahenda-
mine on tihedalt seotud sügavate struktuursete reformide läbi-
viimise nõudega. Konkreetsete abinõudena Lõuna-Itaalias esitas

28 VIII sessioon, lk. 200.

29 Sama, lk. 236 jld.

30 Tööga kindlustamise püsivus, töö kestvus ja intensiivsus,
kvalifikatsioon ja töökaitse jne.

31 Sisekomisjon - tööliste esindajate komisjon, tegeleb nii töö- ja elamis-
tingimuste kui ka vahendajate tööliste ja firmade vahel.

partei järgmised nõudmised:³²

a) üldine agraarreform;

b) industrialiseerimine, mis tugineb esmajärjekorras riiklikule tööstusele, kohalikule initsiatiivile ja kontrollile monopolide tegevuse üle Lõunas, on plaanipärane ja kindlustab püsiva tööga sadu tuhandeid töötajaid;

c) konstitutsioonis ette nähtud piirkonna omavalitsusorganite loomine ja arendamine, Sitsiilia ja Sardiinia autonoomia edasine kindlustamine.

Kongressil valiti uued partei juhtivad organid - Keskkomitee, Keskkontrollkomisjon ja keskrevisjonikomisjon. Üle ühe kolmandiku Keskkomitee uue koosseisu kandidaatidest ei kuulunud varem partei juhtivaisse organeisse.³³

14. detsembril lõpetas kongress töö, kiites ühehäälselt heaks lõppresolutsiooni ja põhikirja ning valinud uued partei juhtivad organid.

Kongressi poolt välja töötatud seisukohad said aluseks itaalia kommunistidele nende võitluses reaktsiooni pealetungilaine vastu, mis tugevnes eriti 1956. a. ja jätkus ka 1957. a. Reaktsioon põhilõök langes Itaalia Kommunistlikule Parteile. Rünnakuid võeti ette ka Itaalia Sotsialistliku Partei vastu, kelle koostöö kommunistidega pole meeltmööda reaktsioonilistele jõududele.

Kahjuks aga ei mõistnud mõned sotsialistliku partei juhid, sealhulgas ka partei sekretär P. Nenni, õigesti NLKP XX kongressi otsuseid ning 1956. a. rahvusvahelisi sündmusi.³⁴ Mõned sotsialistliku partei juhid võtsid tegelikult omaks kodanliku

32 VIII Coezyg. lk. 153-154.

33 "Rahva Hääl" 16. XII 1957.

34 ~~VIII Coezyg.~~ "Rahva Hääl", 4. II 1957.

propaganda teesi sündmustest Ungaris. See viis vahekordade ja-
henemisele IKP ja ISP vahel. Kasutades ebaõiget tõlgendust, mida
mõned sotsialistliku partei tegelased andsid rahvusvahelistele
sündmustele, tugevdas reaktsioon tegevust, mis oli suunatud
itaalia töölisliikumise lõhestamisele. Reaktsioon pani suuri
lootusi sotsialistliku partei XXXII kongressile, mis avati
6. veebr. 1957. a. Veneetsias.³⁵ Kongress pidi välja töötama seis-
koha töölisliikumise ühtsuse küsimuses. "sinedes tervitusega
kongressile Itaalia Kommunistliku Partei nimel, rõhutas IKP KK
liige G. Pajetta vennalikku ühtsust kommunistliku ja sotsia-
listliku partei vahel üle 20 aasta vältel ning esitas IKP sei-
sukohad sotsialistliku^j sotsiaaldemokraatliku partei ühinemise
probleemi kohta.

Oma aruandekönes kaldus Nenni tunduvalt paremale poole,
avaldades valmisolekut osa võtta Sotsialistliku Internatsionaali
tööst, mida ta seni oli julgesti kritiseerinud, käsitles moonuta-
tult Ungari sündmusi.³⁶ Kuulutades välja sotsialistliku partei
loobumise "frontismi"³⁷ poliitikast, kaudis "enni aga sotsiaal-
demokraatlikult parteilt ühinemistingimusena loobumist koostööst
valitseva katoliikliku parteiga, mis lükati aga Saragati poolt
tagasi.

Kompartei pidas edukalt vastu reaktsiooni survele. Selle
näiteks on osalised munitsipaliteedi valimised 1957. a. veebruaris,
märtsis, kus kompartei nimekirjad said enamikus kohtades rohkem
häält kui eelmistel valmistel.³⁸ Edu vahetuks tagajärjeks oli
reaktsioonilise propaganda järsk langus. Kodanlik ajakirjandus
tunnistas 1957. a. märtsis pettumusega, et kompartei mõju massides

35. "Il Pajetta", 8. II 1957.

36. "Giobuchino F. di Montopoli", "Pensiero e azione", nr. 1957.

37. Ühisrinde kommunistidega

38. "Giobuchino F. di Montopoli", nr. 7.

jäi kõigutamatuks.

1957.a.mais oli sunnitud lahkuma Segari koalitsioonivalitus³⁹, kuhu kuulusid kristlikud demokraadid ja sotsiaaldemokraadid.⁴⁰ Asemele tuli puhtkristlik-demokraatlik A.Zoli valitus.⁴¹ Seoses sellega märkis P.Togliatti IKP lõunaprovintside föderatsioonide konverentsil valitsuskriisi põhjusena seda, et Segari valitsus ei olnud suuteline lahendama kõige akuutsemaid poliitilisi, majandus- ja sotsiaalprobleeme Itaalias ning teostama Itaalia huvidele vastavat välispoliitikat.⁴² Togliatti kutsus kõiki demokraatlikke kihte välja astuma Kristlik-Demokraatliku Partei poliitilise monopoli vastu.

Itaalia töötajate põhiliseks võitlusvormiks on streigiliikumine.⁴³ Võitlus käib töötasu tõstmise eest, abinõude tarvituselevõtmise eest võitluses tööpuudusega, 40-tunnise töönädala kehtestamisega eest. 1957.a.märtsis streikis üle 100 tuh. teenistuja.⁴³

Uusi nihkeid toimus 1958.a.töötajate streigivõitluses. Kui varem streigiti peamiselt töötasu tõstmiseks, siis nüüd omandab üha suurema tähtsuse võitlus töö säilitamise eest, vallandamiste vastu. Nii viidi 1956.a. 1904-st streigist 1064 läbi töötasu pärast 225 aga vallandamiste vastu⁴⁴. 1958.a.aga viidi vallandamiste vastu läbi juba 302 streiki. Nii on statistika järgi, mis eraldab ainult need kaks põhjust.

Tõelgikult on aga suur osa palga pärast läbi viidud streike samal ajal ka streigid vallandamise vastu, kuna kõrvuti nõudmisega reguleerida töötasu esitatakse ka nõudmisi vallandamise vastu. Streigivõitlus Itaalias paistab silma kindluse ja tööliste klassi

39 Võimul 1955.a. juulist.

40 "Rahva Hää", 7.V 1957

41 Võimul 1957.a.maist 1958.a.juunini

42 "Rahva Hää", 15.V 1957

43 Enciclopedia ECT 1958, lk. 262.

44 Illegale, lk. 143.

solidaarsuse poolest.

Tööliste eesmärgiks on teha lõpp olukorrale, mida progres-
siivsete ametiühingute koondise-Itaalia Üldise Töökongföderat-
sioon (IÜTK) peasekretär kommunist A. Novella iseloomustas kui
"ettevõtjate fašismi ettevõtetes".⁴⁵

Lahingute käigus õiguse eest tööle ja paremale elule teki-
vad ka mitmesugused uued võitlusnormid. Vastuseks lokantidele,
mis on seotud tootmise katkestamisega või keeldumisega rahulda-
da töötajate nõudmisi, kasutavad töölised üha sagedamini ette-
võtete hõivamist.

Hõivatud vabrikutes lasevad töölised mõnikord kuude kaupa
välja toodangut, saamata selle eest palka. Töölistele osutab sel-
lisel juhul abi kogu antud rajooni elanikkond. Näiteks 1958. a.
algul, kui masinaehitustehase "BBH" (Roomas) direktsioon vallandas
peaaegu kõik töölised, ei lahkunud nad tehasest ja jätkasid tööd.
⁴⁶ Kõik ametiühinguorganisatsioonid toetasid selle tehase töölisi.

Monte Amiatas vallutasid kaevurid elavhõbedakaevanduse ja
vaatamata politsei blokaadile viibis 148 kaevurit 17 päeva maa
all, sundides peremehi kapituleeruma. Mitu päeva hoidsid enda
käes vabrikud ka Nocera linna tekstiilitöölised, nõudes 1500
töölise vallandamise tühistamist. Streikijatega ühinesid kõik
linna töötajad.

Üldse streikis 1958. a. kahekuu-märtsi-aprilli jooksul 200
tuh. töötajat.⁴⁷

Töölisklassi poliitiline jõud ja võitlusvõime ilmnas ere-
dalt ettevõtetes, mis asuvad Tööstusliku Rekonstrueerimise

⁴⁵ *Roberta*, lk. 32.

⁴⁶ *Illegale*, lk. 144.

⁴⁷ "Rahva Hääl", 15.VI 1958

Instituudi (IRI) kontrolli all. 1958. a. sügisest kerkis mitmetes selle süsteemi ettevõtetes, mis kasid maa suurtes tööstuskustes "koondamise" ettekäändel tootmise piiramise ning vallandamise oht.⁴⁸ Oli tarvis sundida valitsust muutma suhtumist IRI ettevõtetesse. Eriti otsustav võitlus puhkes Naapolis ja selle naabertööstuslinnades Torre Annunziatas, Pezzolis, Castellamasas. 1958. a. novembris saavutati siin üldrahvusliku tähtsusega võit. Valitsus kohustus mitte läbi viima vallandamisi, suurendama tööga kindlustatust uutes IRI süsteemi ettevõtetes, töstma töötasu ning maksma kinni töötajate ootamisaja nende uute ettevõtete rivviastumise ootamisel.

Üldse streikis 1958. a. üle 7 milj. töötaja.⁴⁹

1959. a. jätkus töötajate otsustav võitlus oma õiguste eest. Aasta alguses näitasid suurt mehisust üles Fierenze optiliste instrumentide ja täppismõõteriistade vabriku "Galileo" töölised.⁵⁰ Ettevõtjad tahtsid piirata tootmist tellimuste vähesuse ettekäändel. Töölised hõivasid vabriku ning hoidsid seda 18 päeva enda käes. Valitsus paiskas tööliste vastu politsei motoriseeritud üksused ja karabinjeerid. Üle 100 streikija sai haavata või pörutada.

Kogu maa töötajad viisid läbi lühiajalisi solidaarsustreike, demonst. atsioone ja miitinguid selle vabriku tööliste toetuseks. Hirmunud valitsus oli sunnitud lubama tellimusi, kuid ei kiirustanud sellega. Senaator Bitoni, kommunist, Itaalia Üldise Töökonföderatsiooni sekretär, toonud oma sõnavõtu ära valitsuse poolt lubatud tellimuste pika loetelu, lisis: "Nagu näete, lubadusi

48 Делтупев, Крах кадуцета Франсани, „Колод врсмя“, 1959, №6, л. 13.

49 „Трпбга“, 25. III 1959.

50 Ут. Феррара, Маврениа и Магнунисно, Ренуриано од огунизадасовисе, и. 1961.

on palju, kuid seni pole olnud midagi konkreetset."⁵¹ Kogu elanikkonna toetusel saavutasid töölised massiliste vallandamiste tühistamise.

Pärast Firenze töölisi andsid võimsa löögi monopolidele 1959. a. veebruaris "Italcementi" tsemenditehase töölised ja kogu Civitavecchia linna töötajad. Töölised hoidsid tehast umbes 2 nädalat enda käes. Neid toetasid kõik Rooma provintsi töötajad, kes saatsid raha streikijate abistamise fondi.

Umbes samal ajal vastasid Ancona laevaehitustehaste töölised ja kogu linna elanikkond üldstreigi ja massimiitingutega lokandile, mille kuulutas välja kompanii "Piaggio". Töölistel õnnestus vallandamised ära hoida. Edu saavutasid ka kompanii "Pracchi" töölised Milaanos, kes hoidsid teiste ettevõtete töötajate abiga ära 130 töölise vallandamise.

Aprillis-mais toimus rida metallistide lühiajalisi streike (24- või 48-tunnilisi) nõudmisega revideerida töölepingud,⁵² kõige pealt tösta töötasu ja parandada töötingimusi.⁵³

Edukad olid tööliste väljaastumised vallandamiste vastu Margliini tehases Bergamos ja Ferverti tehases Castelfranco Venetos.

Suve algul toimus 400 tuh. tekstiilitöölise 24-tunnine streik.⁵⁴ Töölised nõudsid kollektiivlepingute revideerimist. Streigi poliitiline tähtsus oli ilmne, kuna ülekaalus on siin naised, kellele katoliiklikud organisatsioonid ning IÜTK-sse mittekuuluvad ametiühingud avaldavad eriti mõju.

51 Ferrapà, lk. 20.

52 "Il Pabza", 5. V 1959.

53 "Massimo oskur B. Sopra il movimento operaio e sulle condizioni di vita dei lavoratori", 1959, № 7, lk. 31.

54 Samas.

"Ferromini" kaevanduste töölised Porto Torresis võitsid elanikkonna toetusel lahingu 50 töölise vallandamise vastu. Taolised sündmused leidsid aset Palermo, Milano, Ancona, Salerno ja muude maa linnade ettevõtetes. Iseloomulik on see fakt, et õiguse eest tööle võitlevad töölised leidsid alati toetust kogu Itaalia rahvalt.

Tööd omavate tööliste spetsiifiliseks võitlusvormiks tööpuuduse vastu on väljaastumised lühendatud töönädala eest. Võitlus lühendatud töönädala eest on võitlusvormiks tööpuuduse vastu sellepärast, et ta tähendaks mitte ainult tööpuuduse piiramist, vaid ka tööga kindlustatuse suuremat stabiilsust, samuti ka töötingimuste ja töötasu paranemist.

Itaalias olid esimesteks rahvuslikeks streikideks 40 - tunnise töönädala eest 100 tuh. mustametallurgia töölise streigid 1957. a. mais, kus kõrvuti IÜTK-ga astusid välja ka sotsiaaldemokraatlikud ja kristlikud ametiühingud.⁵⁵

Sellesse võitlusse lülituvad aktiivselt ka töötud. Seejuures ei piirdu nad ainult töö nõudmisega tänavail. Tekkis Itaaliale omane võitlusvorm tööpuuduse vastu - "Streik vastupidi". Töötud leiavad ise endile tööd: kuivendavad omavoliliselt soid, ehitavad teid, remondivad sildu, tamme jne. Töötute visadus ja kogu elanikkonna toetus neile murravad tavaliselt politsei katsed segada tööde läbiviimist. Pärast tööde lõpetamist nõuavad töötud töö tasumist riigi poolt.

Mis puutub talupoegadesse, siis nende võitluse peamiseks

55 "Neues Deutschland", 25. V 1957.

ülesandeks sai võitlus tööga kindlustatuse eest, maakasutamiskokkulepete eest, "põhjendatud motiivi" printsiibile nende lepingute tühistamisel püsiva iseloomu andmise eest ning talupoja omandi ja talumajandi kaitsmise eest.⁵⁶

Liikumine külas on tihedalt seotud võitlusega Itaalia poliitika uue kursi eest.⁵⁷ Kõigepealt huvitab see põllumajanduslikku proletariaati. Võitlus käib selle eest, et mõisavaldaja kohustustuks, nagu seni, andma tööd teatud arvu töölistele. Sellele nõudmisele käib aga äge rünnak.

Talupoegade võitlust juhivad IÜTK-i põllumajanduslikud ametiühingud. Nii kuulub poolterameeste ametiühingusse umbes miljon talupoega.⁵⁸ Umbes 50 % Itaalia sulastest on koondunud sülaste ametiühingusse.⁵⁹ Paralleelselt ametiühingutega on talurahva massiorganisatsiooniks Talupoegade Rahvuslik Liit, kes on tihedates süprussidemetes IÜTK-ga. Talupojad nõuavad aktiivselt maa põllumajanduse olukorra parandamist.

1957. a. mais streikis 200 tuh. Põhja-Itaalia põllumajandustöölisi.⁶⁰ Viimaseid toetasid aktiivselt ka väikemaavaldajad ja poolteramehed.⁶¹ 25. novembril 1957 haaras võitlus uuesti kogu Itaalia külad.⁶² Mitu miljonit sulast, poolterameest, rentnikku, põllumajandustöölisi, keda paljudes provintides toetasid ehitajad, metsatöölised ja väikemaomanikud, nõudis abinõude tarvituselevõtmist põllumajanduskriisi lahendamiseks. Talupojad ja sulased korraldasid demonstratsioone linnade ja külade tänavail, katkestasid töö põldudel ja istandustes.

56 IX обзор, л. 74.

57 Мамуков, Борьба, л. 31.

58 Шафет Д., [Аграрный вопрос и национально-освободительная]

59 Сиренко З., Борьба за право собственности на землю в условиях капитализма в СССР, л. 100-101.

60 Энциклопедия БСЭ 1958, л. 262.

61 Шафет Д., 20. V 1957.

№ 1, л. 82

История, производство и потребление, 1961

Põllumajandustöölised astuvad otsustavalt välja tööpuuduse vastu. 1958. a. tahtsid Ferrara, "Itaalia aia", maaomanikud vabaneda vähemalt 30 tuhat sulasest. Selle vastu astus välja 70 tuhat Ferrara sulast. Pärast 28-päevast võitlust olid peremehed sunnitud alla kirjutama kokkuleppele, mis nägi ette tööjõu kohustusliku kasutamise, tööpalga suurendamise 10-15% võrra ja töötingimuste parandamise.

1958. a. kevadel kestis terve kuu põllumajanduslik streik Polesinas (Po alamjooks) 63. Aia toodi suured karabinjeeride ja politsei jõud Milaanost, Genuast, Bolognast ja Veneetsiast. Areteeriti streikijaid ja nende juhte. Möisnikud põletasid nende maavaldajate heina, kes rahaldasid sulaste nõudmisi. Kogu maal koguti summasid streikijate fondi. Streik kestis kogu mailkuu ning lõppes streikijate võiduga.

Itaalias on maatute talupoegade tohutu massi kõrval olemas miljoneid hektaare harimata, tühje maid, mis kuuluvad möisnikele. Talupojad asuvad omavoliliselt nende maade ülesharimisele. See on uus võitlusvorm.

1958. a. algul, ületades politsei vastupanu hüivasid Kalaabria, Apulia ja Sitsiilia sulased ning kehvikud suuri möisamaade tükke. Sitsiilias hakkas tegutsema "talupoegade ratsavägi". Suured sulaste ja vaeste talupoegade grupid muuladel ja hobustel hüivasid oositi või varahommikuti möisnike maid ning asusid neid üles harima.

1959. a. suvel arenes talupoegade liikumine Kampaanias. Ajendiks sai... rikkalik kartulisaak talupoegade põldudel.⁶⁴ Itaalia kartuli peamine tarbija Lääne-Saksamaa rikkus aga oma kohustusi

63 Ш. Панович, с. 179.

64 "Израбга", 15. VIII 1959.

ning sai kartulit Marokost masinate eest. Talupoegadel puudus võimalus saaki turustada, nende majanduslik olukord halvenes järsult. Tekkisid talupoegade meeleavaldused, mis kohati kasvasid üle töölisteks lahinguteks politseiga.

1958. a. keskel tekkis vajadus revideerida üle 3 milj. mitmesuguste tööstuse, transpordi, kaubanduse ja teenuste sektori harude tööliste töölepinguid, mis rõhutas tööliste võitluse tähtsust valitsuse ja monopolistliku kodanluse vastu.

Võitlust alustasid 1958. a. septembris-oktoobris raudteelased linnalähedastel raudteeliinidel, trammijuhid, tsemendi- ja keraamika tööstuse töötajad jt. Nende streigid saavutasid täieliku edu: kollektiivlepingud revideeriti ning töötasu tõsteti.

Itaalia töötajate võitluse vahetuks eesmärgiks oli majanduslike nõudmiste rahuldamine - nõuti kollektiivlepingute ümbervaatomist, vallandamiste lõpetamist, tööga kindlustamist, tööpalga tõstmist jne. Kuid töötajate väljaastumistel olid ka ühised, laialdasemad eesmärgi põhjalike reformide ning monopolide üle demokraatliku kontrolli probleemi otsustav ülesseadmine töö ja demokraatlike vabaduste nõue.

1200 tuh. riigiteenistujat võitles töötasu tõstmise ja töötasustamise "liikuva skaala" eest.⁶⁵ Viimane kehtis seni vaid eraettevõtetes töötavate teenistujate suhtes. Võitlus selle nõudmise eest võttis samuti valitsusevastase iseloomu. Ta arenes ajal, kui ettevõtjad püüdsid kaotada "liikuvat skaalat" ka neile, kes töötavad nende juures. Riigiteenistujate võitluse valitsusevastane iseloom ja poliitiline tähtsus on näha ka sellest, et siin võtab osa tunduv protsent mittetöölisi.

⁶⁵ *Maryjoun, Sopoda, lk. 51.*

seloomulik ja väga tähtis fakt on see, et üksikute tehaste ja tervete tootmisharude tööliste võitlus nii tööstuses kui ka põllumajanduses põimus tihedalt läbi linna ja küla keskkihtide võitlusega, linnade ja külade kõigi töötajate võitlusega.

Selle võitluse kõige järjekindlamaks organiseerijaks on Itaalia Üldine Töökongföderatsioon, mis 1959. a. hõlmas 3 790 tuhande liiget.⁶⁶ IÜTK tööd juhivad kommunistid ja ka sotsialistid. Kommunistide juhtimisel on IÜTK välja töötanud monopolidevastase majandusliku võitluse laialdase programmi.

Võitluses nii kõige tähtsamate kui ka tagasihoidlikumate nõudmiste eest väldib IÜTK liiga üldiste, ebamääraste ülesannete seadmist ning võitleb alati konkreetsete nõudmiste - töötasu tõstmise, töö säilitamise ja tööga kindlustamise eest.⁶⁷

IÜTK püüab lülitada võitlusse monopolide pealetungi vastu elatustasemele kõiki töötajaid, kes kuuluvad teistesse ametiühinguorganisatsioonidesse. Täieliku tegevusühtsuse saavutamise parandaks tööliste positsioone võitluses tööga kindlustatuse, reaalpalka taseme säilitamise, ametiühinguorganisatsioonide vaba tegevuse eest, õiguse eest sõlmida ettevõtete sees kollektiivlepinguid kõikides küsimustes, mis pole ette nähtud või ei kajastu küllaldaselt rahvuslikes kollektiivlepingutes.

Töötajate võitlus eluliste majanduslike huvide eest oli edukas just tänu IÜTK-i sagedasele tegevusühtsusele teiste ametiühinguorganisatsioonidega. Töötajatel õnnestus saavutada kollektiivlepingute revideerimine 1,2 milj. inimese huvides, kelle töötasu tõsteti keskmiselt 6,5% võrra (1958. a.)

66 Enciclopedia B C 7 1960, lk. 265.

67 Hobema, lk. 27.

Osaliste võitude ja edusammude tingimustes omandasid erilise tähtsuse tööpalga, töö, tööliste vabaduste, töötute ja sulaste tööga kindlustamise ning pooleterameeste ja väikemaavaldaajate täielikust laostumisest pääsemise lahendamata küsimused. See tähendas, et ees on veel visam võitlus suurkapitali ja suurmaaomandi jõudude vastu.

Zoli valitsus kükkas tagasi majandusreformide ettepanekud⁶⁸ ning jätkas eelmise valitsuse kurssi Euroopa "Ühisturule".

1958.a. keskel ilmsidki tööstusliku languse ja elukalliduse tõusu tunnused.⁶⁹ Eriti halvenes olukord maal, kus need talupoegade ja sulaste massid kaotasid võimaluse töötamiseks. Itaalis oli 1958.a. umbes 2 milj. maata ja peaaegu 2 milj. vähese maaga talupoega.⁷⁰

26. jaanuaril 1958.a. tähistasid Itaalia töötajad pidulikult kommunistliku partei rajamise 37. aastapäeva. Roomas esines sel puhul P. Togliatti.⁷¹ Ta teatas, et 26. jaanuariks on igaastase ümberregistreerimise läbi teinud juba 1680 tuh. partei liiget. "See tulemus näitab," ütles Togliatti, "et meil on võimalik saavutada mitte ainult 1957.a. tase vaid ka 1956.a. tase."⁷²

Puudutades eelseisvaid parlamendivalimisi, rõhutas Togliatti et kristlik-demokraatlik partei tahab saada kohtade absoluutset enamust parlamendis ning haerata poliitiline monopol maal. Valitseva partei ümber on kiriku toetusel koondunud monopolistliku kodanluse ja mõisnike põhijõud. Togliatti rääkis itaalia töötajate lahingutest vabaduse ja demokraatia eest, maa ja töö eest, rahu ja julgeoleku eest, ohust, mille toovad Itaaliale Ameerika sõjaväebaasid.

68 „Neues Deutschland“, 25. V 1957.

69 „Tõruba“, 10. I 1958.

70 "Rahva Hääli", 3. II 1959

71 „Tõruba“, 28. V 1958.

72 1956.a. ja eriti 1957.a. toimus IKP ridade teatav kahanemine. 1956.a. (partei VIII kongress) oli IKP-s üle 2 milj. liikme.

Maa poliitilises elus olid tähtsamaks sündmuseks parlamendivalimised 25.-26.mail 1958.a.⁷³ Neid iseloomustas olulisema tähtsusega valimiseelsete kokkulepete ja koalitsioonide puudumine parteide vahel.Valimiseelne kampaania teravdas äärmiselt poliitilist võitlust,mida peeti põhiliselt vasempoolsete demokraatlike parteide(kommunistlik partei ja sotsialistlik partei) ühelt poolt ning kodanlike parteide teiselt poolt vahel.Valimised näitasid,et poliitilise elu telg nihkus vasakule:kuigi kristlik-demokraatlik partei tugevnes parempoolsete parteide arvel,samal ajal tugevdasid oma positsioone pahempoolsed parteid ja IKP näitas,et ta on otsustav jõud Itaalia poliitilises elus.

Kommunistlik partei viis saadikutekotta 140 saadikut (1953.a.142),sotsialistlik partei 84(75),⁷⁴ kusjuures saadikute üldarv on 596.Senatis said kommunistlik 60 (50) kohta,sotsialistlik 35(29).Üldse on senatis 256 saadikut.

Aktiivselt võitlesid itaalia töötajad ka rahu eest.Kommunistlik partei võttis otsustava positsiooni ettepaneku vastu ehitada Itaalia territooriumile aatomilaenguga raketite startiplatsid.⁷⁵ P.Togliatti teatas,et kommunistid pooldavad Itaalia tuumaneutraliteeti ning esitas rahvaküsitluse idee raketi- baaside loomise küsimuses.Selles küsimuses arenes aktiivne võitlus parlamendis ja ajakirjanduses.Aatomirelvastumise vastu astus välja ka sotsialistlik partei.

1958.a.parlamendivalimiste eel esitasid kommunistid rahuparlamendi loosungi.⁷⁶ See parlament loobuks raketiseadmete

73 Enciclopedia БС Э 1959, lk.273.

74 Samas, lk. 271.

75 Э 1959, lk.82.

76 Samas, lk. 85.

paigutamisest Itaalia territooriumile ning püüaks sõlmida kokkuleppeid aatomivabade tsoonide loomise eest, mis nõrgestaks rahvusvahelist pinevust ning soodustaks üldist desarmeerimist. Ameerika aatomimürskude baaside loomise vastu toimusid 1958.a. alguses paljudes linnades miitingud ja demonstratsioonid.⁷⁷

1958.a. juulis seoses Inglise-Ameerika agressiooniga Lähis-Idas ning Itaalia valitsuse toetusega imperialistidele, alustas partei võitlust, mis leidis ühiskondliku arvamuselaialdast toetust, mis väljendus juulis-augustis üle kogu maa veerenud protestidemonstratsioonide laines imperilistliku agressiooni vastu.⁷⁸

Vastukaaluks valitsuse majanduspoliitikale, esitasid kommunistid oma konkreetse tegevusplaani IKP Juhtkonna resolutsioonina 2. jaan. 1959.a.⁷⁹

Itaalia majanduslike välissuhete alal paneb partei ette loobuda "ühisturu" lepingust, et teha lõpp selle kahjulikele tagajärgedele. Kompartei nõudmised on järgmised:

- Agraarreform põllumajanduse ümberkorraldamiseks; energiaallikate natsionaliseerimine; maksimaalne töö andmine ning majanduse arendamise plaan, mis tugineb riiklikele ettevõtetele; võitlus monopolidega ning majandusliku struktuuri muutmine.

- Palga tõstmise poliitika, mis soodustaks siseturu arengut.

- Vastastikku kasulik kaubandus sotsialistlike maadega, mis soodustaks rahvusvahelist koostööd ja rahu.

Kristlik-demokraatliku partei mõju all olevate töötajate ja keskkihtide seas süvenes samuti töötajate nõudmistele vas-

77 Enciclopedia BC 7 1959, lk. 274.

78 IX съезд, lk. 89-90.

79 Манушян, Борбоя, lk. 53.

tava uue poliitika nõue. See kajastus eriti ametiühingulistest väljaastumistes, kust võttis osa palju töötajaid, katoliiklasi, vahel ka nende organisatsioone. Diferentseerumine sai uue jõu ka kristlik-demokraatlikus parteis, äge võitlus haaras ka selle partei juhtkonda, kus kasvas hulk, kes nõudsid partei senise poliitika muutmist.

III peatükk

ITAALIA KOMMUNISTLIKU PARTEI IX KONGRESS.
ITAALIA KOMMUNISTIDE VÕITLUS ITAALIA UUENDAMISE
EEST, SOTSIALISMI EEST (1960-1961)

Rahvusvaheline ja sisepoliitiline olukord 1960.a. algul, kui toimus Itaalia Kommunistliku Partei IX kongress, erines sügavasti olukorrast 1956.a. detsembris - partei VIII kongressi ajal. Olid tugevnenud itaalia suurmonopolide sidemed välismaiste monopolidega, eriti seoses "ühisturu" lepingu jõusseastumisega. See leping ei viinud riigi põhiprobleemide lahendamisele. Endisel tasemel püsis tööpuudus, disproportsioon maa põhja- ja lõunaosa vahel oli veelgi suurenenud. Töötajad olid ägeda võitlusega küll saavutanud reaalsalga tõusu, kuid monopolide kasumid kasvasid palju kiiremini.

Itaalia Kommunistliku Partei IX kongressile eelnes kogu parteis toimunud diskussioon, mille aluseks olid KK aruanne ja teeside projekt, kus anti toimunud muutuste analüüs ja hinnang, perspektiivid võitluses rahu eest, demokraatliku uuendamise ja sotsialismi eest. Üle 50 tuh. partei rakukese, 11 tuh. sektsiooni ja 100 föderatsiooni viisid läbi koosolekuid

ja konverentse nende dokumentide arutamiseks. ¹

Teeside projekti kinnitati täielikult ning kuulutati uuesti välja partei VIII kongressil märgitud perspektiivid ning strateegia ja taktika üldliin demokraatlikus ja sotsialistlikus revolutsioonis². See liin, "Itaalia tee sotsialismile" tugineb visale võitlusele demokraatia eest, reformide eest ühiskonna struktuuris, mis piiraksid monopole, massiliikumise arendamisele. Võideldes selle eest, tuleb saavutada võimal olevate sotsiaalsete ja poliitiliste gruppide järkjärguline asendamine nendega, kes viivad lõpuks töörahva võimule.

Mõistagi tähendab see tee Itaalia rahvuslike iseärasuste arvestamist võitluses sotsialismi eest vastavalt sotsialistliku revolutsiooni üldistele seaduspärasustele, mis formuleeriti kommunistlike ja töölispartei esindajate Moskva nõupidamisel 1957.a.³.

Need üldised seaduspärasused on järgmised: töörahva hulka-
de juhtimine tööliklassi poolt proletariaadi diktatuuri
kehtestamisel, tööliklassi ja talurahva liit, kapitalistliku
omanduse likvideerimine, põllumajanduse järkjärguline sotsia-
listlik ümberkujundamine, rahva majanduse plaanipärane arenda-
mine, sotsialistliku revolutsiooni läbiviimine, ideoloogia ja
kultuuri alal, töötavale rahvale ja sotsialismile ustava intel-

1 - "Итпabга", 30.1.1960.

2 - IX конгресс, лк. 240.

3 - Самар, лк. 223-224.

ligentsi loomine; rahvusliku rõhumise likvideerimine; sotsialismi saavutuste kaitsmine, proletaarne internatsionalism⁴.

IX kongressi teesides rõhutatakse, et tingimustes, kui erinevad riigid püüavad üha enam rajada oma suhted rahuliku kooseksisteerimise printsiipidele ja kui samal ajal suured monopolide grupid ähvardavad demokraatiat, alandavad töötajate elatustaset, kahjustavad rahva rõhuva enamuse huve ja pidurdavad majanduslikku arengut, püüdes kehttestada oma ülemvõimu kogu ühiskonna üle - sellistes tingimustes muutub võitlus põhjalike demokraatlike ümberkorralduste eest eriti hädavajalikuks ja aktuaalseks.

Kommunistide eesmärk seisneb võitluses Itaalia ühiskonna demokraatliku arendamise eest⁵. See on täiesti vastupidine suurkodanluse huvides läbiviidavale arenguliinile, mis tugineb monopolide kiirendatud kontsentratsioonile.

Et kergendada võitlust demokraatliku arenguliini eest, on eriline tähtsus demokraatlike massiorganisatsioonide võrgu tugevdamisel. Teesides käsitleti ka partei poliitilise arengu küsimusi.

Teesides rõhutati, et IKP on kongressile eelnenud aastail saavutanud suuri edusamme VIII kongressi loosungi - "uuendada ja tugevdada parteid" - elluviimisel. Partei löi võidukalt tagasi reaktsiooni antikommunistliku pealetungi,

4 - Moskva, 14.-16. novembril 1957 toimunud sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamine
Sõelariatsioon, mis: Kaasaja teoreetilisi probleeme, Tallinn 1961,
lk. 13-14.

5 - IX съезд, lk. 240.

jäi rahva poliitilise elu juhtivaks jõuks, kindlustas side-
meid massidega. Itaalia KP jäi töölisklassi massiparteiks⁶.
Vaatamata tema ridade mõningasele kahanemisele, mis leidis
aset 1957.a., oli kongressi ajaks parteis 1 787 338 liiget⁷.

Samal ajal tõusis parteiorganisatsioonide initsiatiivi-
võime, tugevnes tema ridade ühtsus. Laialdase arengu sai sise-
parteiline demokraatia, mis võimaldas efektiivsemalt võidelda
juhtkonna bürokraatlike meetoditega, samuti ka üheisikulise
juhtimisega mõnedes organisatsioonides, kindlustada juhtkon-
na autoriteeti.

Teesid kutsusid üles mitte rahule jääma saavutatuga, ka-
sutama puuduste väljaselgitamiseks intensiivsemalt kriitikat
ja enesekriitikat. Seda vaimu olid täis ka föderatsioonide
aruanded.

Põhieesmärk, mille peavad püstitama itaalia kommunistid,
räägitakse teesides, see on kõigepealt partei poliitilise üht-
suse tugevdamine ning mittemõistmise ja vastupanunähtuste
ületamine laialdase ja avameelse arutelu teel, et viia täieli-
kumalt ellu partei poliitikat. Kindlus ja oskus, millega
partei juhtkond ja kohalikud organisatsioonid pidasid võit-
lust revisionistlike tendentside vastu, mis tungisid 1956-
1957.a. mõnedesse partei osadesse, võimaldasid poliitiliselt
purustada revisionismi parteis.

Võitlus käis ka sektantlike ja dogmaatiliste positsioo-
nidega, mis segasid ühiskondliku arengu poolt esitatud üles-
annete täielikku mõistmist⁸. Revisionism jäi aga peavaenla-

6 IX kongress, lk. 287.

7 - Бюллетень ЦК КПИ, 7, 0 Тежувач IX конгресса инициативной кампании,

8 - "Широкий шаг к коммунизму", 1960, № 2, lk. 42.
IX конгресс, lk. 285.

seks töölisliikumises, tänu katoliikliku reformismile ja osa sotsialistide tegevusele. Selle võitmiseks töölisliikumises on vaja, et kommunistlik partei suudaks määratleda ja lahendada uusi probleeme, mis tõstab esile tänapäev.

Dogmatism ja sektantlus jäid põhivaenlasteks partei sees. Kohati ei suudetud loominguliselt mõista marksismi-leninismi teooriat, ilmnes tardumus, poliitiline juhtimine viidi skeemile. Selle ületamiseks on vajalik pidev kasvatustöö, leppimatus puudustega⁹. Samal ajal on vaja jätkata võitlust reformismi vastu, mis ilmnes ökonomismi mitmesugustes nähtustes, keeldumises võidelda struktuursete reformide eest.

Praktikas viisid reformism ja sektantlus äraootavale seisukohale, takistasid ümberkorraldusi, mis on vajalikud Itaalia teel sotsialismile.

Itaalia Kommunistliku Partei IX kongress toimus Roomas 30. jaan.-4. veebr. 1960.a. Päevakorras oli kaks punkti:¹⁰

1. IKP peasekretäri P. Togliatti aruanne "Itaalia ühiskonna demokraatliku uuendamise eest, sotsialismi poole liikumise eest."

2. Partei juhtivate organite valimised.

Kongressil viibis 934 delegaati ja umbes 3300 külalist kogu Itaaliast¹¹. Kohal viibisid ka vennasparteide esindajad. NLKP delegatsiooni juhtis M. A. Suslov, kes andis kongressile Nõukogudemaa kommunistide ja kogu rahva palava tervituse¹².

9 - IX съезд, стр. 285.

10 - Там же, стр. 2.

11 - Там же, стр. 158.

12 - Вт. „Третья“ 2. II 1960.

Kongressi tähelepanu keskpunktis oli Itaalia tegelikku-
se ja partei ülesannete analüüs tollal toimuva rahvusvaheli-
se pinevuse nõrgenemise olukorras¹³. IKP peasekretär märkis
oma aruandes, et alanud lõdvenemise käigus tekib uus rahvus-
vaheline olukord, küpseb vajadus muuta kapitalistlike suur-
riikide poolt viimase 15 aasta jooksul läbi viidud välispo-
liitika kurssi. "Külma sõja" ohte võib vältida vaid siis, kui
pannakse alus uue maailma ehitamisele, kust on kõrvaldatud
sõjaoh¹⁴.

Ainult sel teel võib Lääs uuesti anda panuse progressi-
üritusse. Kuid ainult valitsevatelt ringkondadelt ei saa pöö-
ret oodata. Selleks on tarvis rahvamasside pidevat mõju neile.

avaldanud kommunistide rahulolu rahvusvahelise pinevuse
lõdvenemisega, rääkis ettekandja NSV Liidu ja teiste sotsia-
lismimaade rahvamajanduse, teaduse ja tehnika saavutustest,
nende maade rahupoliitikast.

Käsitledes itaalia töölisklassi ülesandeid, pühendas
kongress erilist tähelepanu kõigi töötavate kihtide ühtsuse
küsimusele¹⁵. Kuigi on võimalikud ajutised lahkuminekid näi-
teks tööliste ja käsitööliste, pooleterameeste ja väikeoma-
nike vahel, ei tule neid lahendada kellegi, eriti mitte nõr-
gema arvel. Keegi neist pole teise viletsuses süüdi. Seda on
monopolid, nende võim, maksusurve, valitsuse takistused.

13 - See 1959.a. alanud rahvusvaheline pinevuse lõdvenemine
lõpes 1. mail 1960.a. seoses Powersi spionaažilennuga
NSV Liidu kohal.

14 - IX over, lk. 18.

15 - Sama, lk. 42.

Et hävitada viletsus, tuleb hävitada monopolide ülem-
võim, suunata maa elu uuele teele, ühendada mitteekspluataa-
torlikud ettevõtted kooperatiividesse, assotsiatsioonidesse
jne. Kõik see loob ettevõtetele võimaluse seista vastu mono-
polidele¹⁶. Nii saab luua laialdased sidemed töölisklassi ja
keskkihtide vahel.

Oma kõnes partei IX kongressil näitas IKP peasekretäri
asetäitja L. Longo, et küsimust liidust proletariaadi ja kesk-
kihtide vahel ei kavatse partei rajada "korporativismi, pater-
nalismi või lihtsalt solidaarsuse plaanis", vaid vaatleb seda
liiduna poliitilises võitluses¹⁷. Selles liidus on keskkih-
tidel kindel koht mitte ainult olevikus, vaid ka tulevikus.
^{Longo} Kongress märkis, et ka tulevikus, sotsialismi ehitamisel on
töötavatel keskkihtidel oma kindel osa - poliitiline koostöö
ja majanduslik integratsioon koos sotsialistlike vormidega¹⁸.

Kommunistliku partei tee sotsialismile on demokraatlik,
vastavalt vabariigi konstitutsioonile. Seda rõhutas juba
partei VIII kongress.

Itaalia tee sotsialismile iseärasusi rõhutati ka IX
kongressil. Togliatti ütles aruandekõnes: "Uut tüüpi demo-
kraatia kindlustumine on tingimus selleks, et maailmas üle-
minekuga rahulikule kooseksisteerimisele algavas suures võist-
luses haaraks Itaalia koha esiridades, ületaks oma mahajää-
muse, lahendaks oma korra vastuolud ning võidaks väärrika ko-
ha kõige arenenumate maade seas."¹⁹ Rääkides Itaalia teest

16 - IX aruandekõne, lk. 43.

17 - Samas, lk. 181.

18 - IX aruandekõne, lk. 181.

19 - Samas, lk. 37-38.

sotsialismile masside demokraatliku võitluse abil, arvestavad kommunistid rangelt Itaalia konkreetseid objektiivseid tingimusi ning avaldasid kindlat taht kasutada neid lõpuni²⁰.

Kuidei saa täpselt teada sotsialismile vaenulike jõudude suhtumist tulevikus, ei saa garanteerida, et nad lepi-
vad rahulikult rahva tahtega. Võib vaid öelda, et mida laial-
dasem on demokraatlik liikumine, seda raskem on reaktsioonil
vastu panna, seda suuremat vastupanu ta kohtab.

Kesksele kohale seadis kongress küsimuse jõudude koon-
damisest, et purustada valitsusblokke ja luua uus enamus,
mis võib saada uue valitsuse aluseks, kuna olemasolev valit-
sus on vaenulik töötajate huvidele.

IX kongress pöördus kõigi tööliste, rahva- ja demokraat-
like jõudude poole, sõltumata sellest, millistesse ametiühin-
gu-, poliitilistesse või massiorganisatsioonidesse nad kuu-
luvad, kutsudes neid minema demokraatliku arengu teed mööda
ühtses laias võitlusrivis. Ühe organisatsiooni seisukohti ei
tohi teisele peale suruda. Demokraatlike jõudude esindajad
peavad omavahel kohtuma, üksteist mõistma ühise eesmärgi ni-
mel, et rahvas suudaks vastu astuda monopolidele, avada
uued teed rahvusliku majanduse arendamiseks.

"Meie oleme marksistlik-leninlik partei," ütles P. Togliatti oma aruannet lõpetades. "Õpetus, mis juhhib meid, on
ainus, mis võimaldab mõista ja täpselt hinnata seda, mis
täna muutub inimühiskonna struktuuris..."²¹. Kuid marksism-
-leninism ei anna valmis lahendusi kõikidele probleemidele,

20 - IX sessioon, lk. 182.

21 - Samas, lk. 67-68.

igasugustele situatsioonidele. Ta aitab mõista olukorra olemust, sündmuste üldist käiku, paratamatust, tööliklassi ja tema partei võitluse mõtet.

Arusaamisele olukorrast tuleb jõuda tegevusprotsessis, diskussioonides mitte ainult partei sees, vaid ka teiste parteidega.

Kongressil antud hinnang vastas Itaalia tingimustele. Itaalia demokraatlikus liikumises, sealhulgas ka antikommunistlikes ringkondades, võis märgata murrangut²². Katoliiklikus liikumises, isegi kristlik-demokraatlikus parteis, on grupid, kes avaldavad vastupanu sotsiaalpoliitikale, mida viivad läbi kristliku demokraatia juhid, "külma sõja" võitlejad. Kommunistide kohus on, nagu näitas IX kongress, aidata neil elementidel vabaneda valitsevate gruppide konservatiivse mõju alt, kommunistid peavad rakendama kõik jõupingutused selleks, et raskused ja kriis, mida elavad üle mõned rahvaliidumise sektorid, viiksid demokraatlikele nihetele kogu olukorras.

Samal ajal püüab kristlik-demokraatliku partei juhtkond takistada igati demokraatlike jõudude liitumist. Ta ei suuda kuidagi loobuda oma antikommunismist²³. Peale katsete takistada ausaid katoliiklasi koos töötamast kommunistidega, püüab ta igati tülli ajada sotsialiste ja kommuniste. Nende vahel pole aga põhilisi vastuolusid võimu haaramise küsimuses.

"Erinevused ja lahkuminekid vaadetes," näidatakse teesides,

22 - IX kongress, lk. 4.

23 - Sammas, lk. 185.

mis kiideti heaks IKP IX kongressi poolt, "mis eksisteerivad mõlema partei vahel proletaarse internatsionalismi kontseptsioonis, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise meetoditest ja vormidest, mida võib võtta töölisklassi poliitiline võim, ei või olla ületamatuks takistuseks kokkuleppele nende vahel."²⁴

Kongressil rõhutati poliitilise valvsuse vajadust²⁵. Revisionism löödi küll puruks kommunistlikus parteis, kuid see oht püsis veel töölisliikumises. Revisionistid juhivad sotsialistliku partei üldsuunda, revisionismi võib uppuda ka vasempoolne katoliiklik liikumine.

Ka parteis oli säilinud revisionismi igand - puudus vajalik hulk aktiviste. Selleks, et olukorda parandada, märkis kongress vajadust suurendada tööliste-aktivistide arvu juhtivates organites ja parteiaparaadis, alahindamata nende tähtsust ettevõtetes²⁶. Tuleb rohkem tähelepanu pöörata sellele, et kõik partei liikmed võtaksid aktiivselt osa oma rakkese tööst, mis ei tohi saada ainult kitsa aktivistide grupi tegevuspõlluks. Partei juhtiva kaadri kasvatamisel tuleb rohkem tähelepanu pöörata naistele ja noorsoole.

Võitlusesse partei edasiarendamise eest tuli mobiliseerida kõik liikmed. Ei saa piirduda ainult juttudega partei uuendamisest. Seda peab saatma partei võitlusvalmiduse kasv, tema poliitilise initsiatiivi mitmepalgelisus. Kogu partei osavõtt poliitilise liini väljatöötamisest peab andma juurde

24 - IX kongress, lk. 273.

25 - Samas, lk. 185.

26 - Samas, lk. 119.

energiat edasiminekuks, et kommunistliku partei ja demokraatliku liikumise arengus saavutada uut, suurt hüpet. IX kongressil tunnistati selline hüpe võimalikuks ja hädavajalikuks, et luua uus, demokraatlik enamus, moodustada maa uus poliitiline juhtkond, kindlustada rahu ja rahvusvahelise pinevuse lödvenemise öhkkonnas vabadus ja töö rahvale, tema edasilikumisel sotsialismile²⁷.

Kongressil valiti ka uuesti partei juhtivad organid: 128-liikmeline Keskkomitee, 62-liikmeline Keskkontrollkomisjon ja 5-liikmeline Revisjonikomisjon²⁸. 4.veebruaril toimus nende ühine istung, kus partei peasekretäriks valiti P. Togliatti ja peasekretäri asetäitjaks L. Longo²⁹.

Varustatud kongressi otsustega, jätkasid itaalia kommunistid veelgi innukamalt oma tegevust rahva hüvanguks. Samal ajal jätkus aga kriis valitsevates ringkondades. Segni valitsus³⁰ kaotas rahva usalduse, eriti seoses katsega, toetudes parempoolsetele parteidele, leida toetust sotsialistliku partei paremalt tiivalt³¹. Selle ebaõnnestunud katse põhjustas kõigepealt senise monopolide ning suurmaavaldajate huvides aetava majanduspoliitika pankrotistumine. 24. veebr. 1960.a. oli valitsus sunnitud lahkuma. Paremini ei käinud ka järgneva Tambroni valitsuse käsi.

Uus kristlik-demokraatlik valitsus ei saanud parlamendis kuidagi konstitutsiooniga ette nähtud häälteenamust³². Kõik ülejäänud parteid, peale neofašistliku, hääletasid vastu.

27 - IX congress, lk. 186.

28 - "Tribuna", 4. II 1960.

29 - IX congress, lk. 305.

30 - "Võim" juunis 1959.a. veebruarist.

31 - Enciclopedia BC 1961, lk. 244.

32 - "Трибуна" № 11, 1960, lk. 80.

Seoses sellega olid kristlikud demokraadid sunnitud loobuma "poliitilise" valitsuse loomisest ning looma ainult "administratiivse" iseloomuga valitsuse, kes pidi heaks kiitma riigieelarve ning seejärel viivitamatult erru minema. Kuid seegi valitsus püsis võimul vaid tänu fašistide häältele. See fakt kutsus välja sügava rahulolematuse mitte ainult tööliiklasi hulgas, vaid ka laialdastes elanikkonna kihtides. Teade sellest, et fašistid kavatsesid läbi viia oma partei kongressi Genuas, linnas, mis oli esiridades võitluses fašismi ja Saksa vallutajate vastu, kutsus kogu Itaalias esile võimsa protestilaine. Genua elanikud tulid 30. juunil³³ tänavale, piirasid ümber hoone, kus pidi toimuma kongress, astusid otsustavasse lahingusse politsei jõududega ning fašistid olid sunnitud põgenema, loobudes kongressi läbiviimisest.

IKP hindas õigel ajal ohtu, näitas seda rahvale ning asus võitlusse demokraatia kaitseks, oli ühendavaks jõuks, koondas enda ümber kõik Itaalia antifašistlikud jõud.

Fašismivastane liikumine, mis oli suunatud ka Tambroni valitsuse vastu, levis üle kogu Itaalia³⁴. Valitsus paiskas antifašistide vastu politsei ja sõjaväeosad³⁵. Kokkupõrgete käigus langes 13 töelist, sadu inimesi sai haavata³⁶. Vastuseks sellele kuulutas IUTK 8. juulil välja³⁷ üldstreigi, mis haaras 90-100% kõigi kategooriate töölisi³⁸ ning oli pretsedenditu Itaalia tööliikumise ajaloos viimase 20 a.

33 - Padore Giovanni, L'antifascismo in Italia, 4. 1961, l. 154.

34 - Tomasi, Baracca, Storia della Resistenza in Italia, l. 10.

35 - "Pravda", 28. VII 1960.

36 - Padore Giovanni, l. 154.

37 - "Pravda", l. 10.

38 - "Pravda", 28. VII 1960.

jooksul³⁹. Juulisündmuste ajal ärkas Itaalia töörahvas vastu-panuliikumise vaim, mis sundis Tambroni valitsuse lahkuma⁴⁰.

Esmakordselt pärast 1947.a. taastati teatud ajaks anti-fašistlik ühtsus. Selle ühtsuse väljenduseks said kohtadel tekkinud vastupanuorganisatsioonid⁴¹.

Uueks ja väga tähtsaks momendiks oli noorsoo laialdane osavõtt liikumisest, noorsoo, kelle apoliitilisusest räägiti Itaalias nii palju. 17-22-aastased noormehed võtsid aktiivselt osa väljaastumistest politsei omavoli ja fašismi vastu⁴².

1960.a. sündmuste ajal löid eredalt välja vastuolud kodanlike parteide seas ning kommunistliku partei juhtiv osa, tema sidemete kasv laiade massidega. Pärast Tambroni valitsuse langemist nõudis kommunistlik partei koos sotsiaaldemokraatide, vabariiklaste ja sotsialistidega valitsuse moodustamist, kes kõrvaldaks äärmise reaktsiooni poolt võimu haaramise ohu⁴³. Kommunistid näitasid, et uus valitsus peab arvestama kõige teravamaid poliitilisi ja sotsiaalseid nõudmisi, mis esitati suvise võitluse käigus.

Kuid mitmesuguste poliitiliste manöövrite abil õnnestus reaktsioonil takistada demokraatlike parteide ühisrinde tekkimist. Isegi sotsialistid jäid erapooletuks kristliku demokraadi Fanfani valitsuse volituste arutamisel, mis tähendas töölisklassi ühtsuse nõrgestamist⁴⁴.

Sügav kriis poliitilises elus on märkimisväärne just

39 - *Spjya* № 3, sadastobornia dopolnija 1960 toga, "Ispod ruknu rukna"

40 - *Spjya* № 2, lk. 27.

41 - *Padone glumecine*, lk. 155.

42 - *Spjya*, lk. 24.

43 - *Spjya* № 1, lk. 155.

44 - *Spjya* № 1, lk. 48.

sellepärast, et ta toimus soodsa majandusliku konjunktuaaringimustes. Isegi sellises valitsevatele klassidele soodsas olukorras oskas kommunistlik partei koondada enda ümber töölisi ja kogu rahvast ning juhatada nende võitlust. Itaalia kommunistid paljastasid otsustavalt ka võimule tulnud Fanfani valitsuse⁴⁵ valelikke lubadusi ning kutsusid töötajaid ja kõiki demokraate üles võitlusele töörahva eluliste huvide kaitseks, monopolide pealetungi vastu, sotsialismi eest.

1960.a. novembrikuu munitsipaalvalimised näitasid kommunistide mõju kasvu rahva seas. Sel ajal kui kristlik-demokraatlik partei ja äärmised parempoolsed kaotasid tunduvalt hääli, parandas IKP, kes sai iga neljanda hääle⁴⁶, teistest parteidest kõige rohkem oma positsiooni⁴⁷. Kommunistide katte sai 1500 munitsipaalnõukogu, 20 provintsinõukogus juhivad nad koos sotsialistidega⁴⁸.

Arenes ka tööliste streigivõitlus. Peaaegu kõik suuremad streigid 1960.a. toimusid kolme ametiühingukeskuse - IUTK-i, Töötajate Ametiühingute Itaalia Konföderatsiooni ja Itaalia Tööliidu⁴⁹ ühisel üleskutsel⁵⁰. Kõige tähelepanuväärsemateks olid rea Milaano ettevõtete-tehaste "OSVA", "Garelli", "Fierre", "Turing", "Fonopsone" ja mööblivabriku "SAFFA" tööliste väljaastumised maikuus nõudmisega tõsta töötasu; Modena

⁴⁵ Võimul juunis 1960.a. juunist 1962.a. veebruarini.

⁴⁶ „Il Tribuna“ 9. XI 1960.

⁴⁷ Spjny, lk. 91.

⁴⁸ Kyje riiklikult kommunistlik, lk. 27.

⁴⁹ Töötajate Ametiühingute Itaalia Konföderatsioon on kristlik-demokraatlik partei mõju all.

⁴ Itaalia Tööliit on sotsiaaldemokraatlik partei mõju all.

⁵⁰ Spjny, lk. 25.

linna ja provintsi metallurgid ja masinaehitajad streikisid palga tõstmise eest, töönädala lühendamise ja uute tööliste töölevõtmise eest; trusti "Eridania" suhkruvabriku töölised Genuas organiseerisid streigi ettevõtjate kavatsuse vastu sulgeda vabrik.

Mareggios hoidsid töölised 4 päeva enda käes jalatsivabrikut "Ippolampo" ja sundisid ettevõtjaid töölisi mitte vallandama⁵¹.

Edukalt lõppesid streigid Taranto ja Monfalcone laevatehastes suure grupi tööliste vallandamise vastu. Võiduga lõpes 60 tuh. Veneetsia linna tööstustöölise üldstreik palga tõstmise eest ning ettevõtjate kavatsuse vastu sulgeda "Breda" laevatehas, samuti ka Palermo masinaehitustehase tööliste võitlus administratsiooni kavatsuse vastu sulgeda tehas.

Kompanii "Montecatini" kaevurite streigi võidule Guspina linnas Sardiinias aitas kaasa linna ettevõtete tööliste ja teenistujate solidaarsuse märgiks välja kuulutatud üldstreik⁵².

Arenes talupoegade ja sulaste massiliikumine, mille käigus võeti enda alla maatükke ning nõuti töötasu tõstmist. 5 tuh. Arneo (Lecce provints) sulast ja talupoega hõivas uuesti laialdased oliivisalud, nõudes, et neile antaks võimalus harida maad, mille pealt neid olid ära ajanud mõisnikud.

Talupojad võitlevad teadlikult agraarreformi eest.

7. ja 8. juulil 1961. a. viisid miljonid väiketalunikud, sulased ja pooleteramehed läbi agraarreformi eest võitlemise päeva,

51 - *Stjepanohur*, lk. 149-150.

52 - *"Rahva hääl"*, 21. II 1961.

mida korrati 15. juulil⁵³.

3. augustil toimus pooleterameeste rahvuslik üldstreik⁵⁴. Streikijad läksid linnadesse, kus korraldasid koos töölistega massimiitinguid ning demonstratsioone. Üle 2 milj. manifestandi nõudis agraarreformi läbiviimist ning uue üldrahvusliku kollektiivlepingu sõlmimist pooleterameeste esindajate ning maavaldajate organisatsioonide vahel, mis näeks ette rendimaksu vähenemist.

Tööliste ja talurahva vastastikune toetus ja solidaarsus said nende kahe Itaalia ühiskonna põhiklassi vaheliste suhete iseloomulikuks jooneks. Esinedes 1961. a. aprilli lõpul Itaalia kompartei KK pleenumil, ütles Palmiro Togliatti:

"Tööliste ja talupoegade liit - see pole kitsalt parteiline kommunistlik valem. See on objektiivne protsess, mille juured asuvad kaasaegses olukorras. Kapitalismi areng ise loob talurahvamassides võitlusmeeleolusid, sunnib neid seisukohta võtma, esitama nõudmisi, organiseerima liikumist nendesamade eesmärkide saavutamise eest, mille eest võitleb ka töölisklass. .. Need on võitluseesmärgid kapitalismi ja tema poliitika vastu. Töötavate talupoegade uued grupid ja kihid võivad olla teadlikult võidetud selle liidu poolele, lülituda liikumisse ning anda oma panuse võitlusse kapitalismi vastu, sotsialismi eest."⁵⁵

53 - „Itprabga“, 19. VII 1961.

54 - Samas, 4. VIII 1961.

55 - Samas, 19. VII 1961.

K O K K U V Ö T E

Pärast Teist maailmasõda on Itaalia tööstus teinud läbi kiire tõusu. Kuid see on kasu toonud kõigepealt monopolidele, kelle huvisid teenib ka riik. Monopolide huve teenib ka maa majanduselus tähtsal kohal olev riiklik-monopolistlik sektor.

Samal ajal on põllumajandus maha jäänud, eriti Lõuna-Itaalias, kus valitsevad poolfeodaalsed igandid. Lõuna maha jäämus on pärast sõda kasvanud. Teiseks maa põhiprobleemiks on pidev tööpuudus. Kolmandaks - töötavate masside viletsus.

Itaalia majandus ja poliitika orienteeruvad lääneriikidele,. Kõige järjekindlamaks võitlejaks rahvuslike huvide eest on Itaalias kommunistlik partei, kelle juhtimisel õnnestus itaalia töötajatel saavutada rida olulisi võite, millest tähtsaim on 1947.a. konstitutsioon.

Valitsev kristlik-demokraatlik partei takistab igati konstitutsiooni demokraatlike sätete ellurakendamist.

Itaalia Kommunistliku Partei VIII kongress (1956) töötas välja partei strateegia ja taktika, mis sai nimetuse "Itaalia tee sotsialismile" ja leidis edasiarendamist partei IX kongressil (1960). Itaalias, monopolistide ja mõisnike vägivalla tingimustes, samuti ka rea maa rajoonide maha jäämuse tõttu on võimalik ja vajalik sügavate demokraatlike ümberkorralduste läbiviimine, mille käigus töölisklass kui ühiskonna eesrindlik jõud võib enese ümber koondada maa ela-

nikkonna tohutu enamuse ning ette valmistada ühiskonna sotsialistlikku ümberkorraldamist.

Itaalia kommunistid arvavad, et üleminek sotsialismile rahulikul teel parlamentlike vormide kasutamisega on sotsialistlik revolutsioon, mis muudab põhjalikult ja lõplikult ühiskonna poliitilist ja majanduslikku struktuuri.

Suurt tähelepanu pühendab Itaalia Kommunistlik Partei võitlusele töötajate ühtsuse eest, eriti sidemete kindlustamisele sotsialistliku parteiga. Peamiseks takistuseks on siin osa sotsialistliku partei juhtkonna reformism.

Revisionism tõstis pead ka IKP-s 1956. ja 1957.a., kuid löödi puruks. Partei IX kongress märkis tähtsaima parteisisese ülesandena võitlust sektantluse ja dogmatismi vastu.

Partei seab töötajate ette konkreetsed majanduslikud nõudmised, mille eest töölisel võitlevad peamiselt streikide abil. Töötajate võitluse otseseks organiseerijaks on kompartei juhtimisel töötav Itaalia Üldine Töökonföderatsioon.

Suure tähtsuse annab partei katoliiklike masside kaasa-tömbamisele võitlusesse monopolide pealetungi vastu töötajate õigustele. Töötajate ühtsuse saavutamiseks on suure tähtsusega igapäevane majanduslik võitlus.

Töötajate poliitiline võitlus saavutas haripunkti 1960.a. suvel, kui erinevate vaadetega töötajad ühinesid kommunistliku partei juhtimisel võitlusesse fašismi vastu ning saavutasid võidu.

Võitluse käigus feodaalsete igandite vastu tugevneb töö-

liste ja talurahva liit.

Aktiivselt võitlevad itaalia kommunistid ka rahu eest, nõudes Ameerika aatomiraketide baaside likvideerimist ja sidemete laiendamist sotsialismimaadega.

Itaalia Kommunistlikul Parteil kui töötajate võitluse juhil on õnnestunud säilitada demokraatlikud vabadused riigis, mis avab tee kodanliku demokraatia ümberkasvamiseks sotsialistlikuks demokraatiaks.

Allikate ja kirjanduse nimekiri

I

Lenin V. I., Majanduslik ja poliitiline streik. Tšered. 18. k., lk. 64-71.

Lenin V. I. Sõda ja revolutsioon. Tšered. 24. k., lk. 365-388.

Moskvas 14.-16. novembril 1957 toimunud sotsialistlike maade kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise deklaratsioon. Ruuts: Kaasaja teoreetilisi probleeme, Tallinn 1961, lk. 6-21.

Moskvas 1960. a. novembris toimunud kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avaldus. Ruuts: Kaasaja teoreetilisi probleeme. Tallinn 1961, lk. 32-74.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tallinn 1961.

II

IX съезд Итальянской коммунистической партии (Рим, 30 января - 4 февраля 1960 г.). М. 1960. (= IX съезд)

Конституция Итальянской Республики. Рим: Конституциям демократических государств Европы. М. 1957, кн. 541-567.
(= Конституция)

Материалы VIII съезда Итальянской коммунистической партии (Рим - 8-14 декабря 1956 года). М. 1957.
(= VIII съезд)

Экономика капиталистических стран после второй мировой войны. Статистический сборник. М. 1959.
(= Экономика)

III

Берлингер Э. Отчеты IX съезда Итальянской компартии. - "Проблемы мира и социализма". 1960, № 2, кн. 42-49.

Васильков М. П. Монополистический капитал Италии. М. 1959.

Трунин Л. Стратегия и тактика
Итальянской коммунистической
партии на современном этапе. —

„Вопросы истории“ 1961. № 9.

л. 89-102.

(= Трунин)

Детярев Д. Крас кабинет Фангрант. —
„Новое время“ 1959. № 6, л. 11-15.

Емелюгин Большой Советской

Энциклопедии. 1958-1961. М. 1958-1961.

(= Емелюгин БСЭ)

Климант Ф. По следам войны.

В Риме первая пора. М. 1951.

Котиков Л. Италия и НАТО. —

„Мировая экономика и между-
народные отношения“ 1962. № 3,

л. 104-107.

(= Котиков)

Куларин Т. Д. Италия. М. 1960.

(= Куларин)

Курс итальянской компартии после
Вандорв. — „Проблемы мира и
социализма“ 1961. № 1, л. 48-49.

Лисовский. Югославский вопрос. — „Новое
время“ 1961. № 7, л. 12-17.

Юнко Л. Важная победа анти-
фашистских и демократических сил
в Италии. - "Проблемы мира и социализма".
1960. № 9, кн. 17-18.

Мануокки Б. Борьба против
последствий "общего рынка" в Италии. -
"Проблемы мира и социализма". 1959.
№ 7, кн. 30-33. (= Мануокки, Борьба)

Мануокки Б. Очерки экономической
политики Италии. М. 1961.

(= Мануокки, Очерки)

Мовелла А. Боевые судьи рабочих
Италии. [М.] 1961. (= Мовелла)

Пезетти А. Роль массовой борьбы
в экономическом развитии Италии. -
"Проблемы мира и социализма". 1961.
№ 5, кн. 77-83. (= Пезетти)

Петрановичи И. М. Безработица
и положение рабочих в Италии. М. 1961.

(= Петрановичи)

Петрушов А. Аграрные отношения
в странах Западной Европы после
второй мировой войны. М. 1959.

Рабочее движение в капиталистических
странах. М. 1961. (= Рабочее движение)

Серени Э. Старое и новое в итальян-
ской деревне. М. 1959.

Серени Э. Формирование социалисти-
ческого сознания и классовой солидар-
ности трудящаяся масс итальянской
деревни. — "Вопросы истории". 1958.
№ 11, к. 91-103.

Сковинмарро М. Борьба против
монополии в Италии. — "Проблемы
мира и социализма". 1959. № 8, к. 39-42.
(= Сковинмарро)

Тладет Д. [Аграрный вопрос
и национально-освободительное
движение. Обмен мнениями] — "Проблемы
мира и социализма". 1961. № 1,
к. 80-82.

Тольятти П. Итальянская
коммунистическая партия. М. 1959.

Тольятти П. Современная обстановка
и борьба рабочего класса Италии. —
"Коммунист". 1960. № 11, к. 80-84.

Феррара, Маретта и Феррара,
Мауриньо. Репортаж с одной
задачей. М. 1961. (= Феррара)

Фруа нс. Задасторовная Бороба 1960
года. — "Проблемы мира и социализма".
1961. № 2, лк. 24-29. (= Фруа)

Шевлерис Д. Бороба Браисекс
коммунистических партий против
современного империализма. — "Коммунист".
1957. № 12, лк. 27-44.

Яковченко А. и Тунтор Л. Репортаж
из Уганды. М. 1957. (= Яковченко и Тунтор)

IV

"Neues Deutschland". 1957.

"Kahva Määl". 1957-1959, 1961.

"Коммунист". 1961.

"Травга". 1956-1961.

Sisunord

Sissejuhatus	1
I ptu. Itaalia majanduslik ja poliitiline oluord pärast Teist maailmasõda	5
II ptu. Itaalia Kommunistliku Partei VIII kongress. Töötajate võitlus monopolide vastu, demokraatia ja sotsialismist aastail 1957-1959	27
III ptu. Itaalia Kommunistliku Partei IX kongress. Itaalia kommunistide võitlus Itaalia mendumise eest, sotsialismist aastail (1960-1961)	52
Allikate ja kirjanduse nimexiri	71